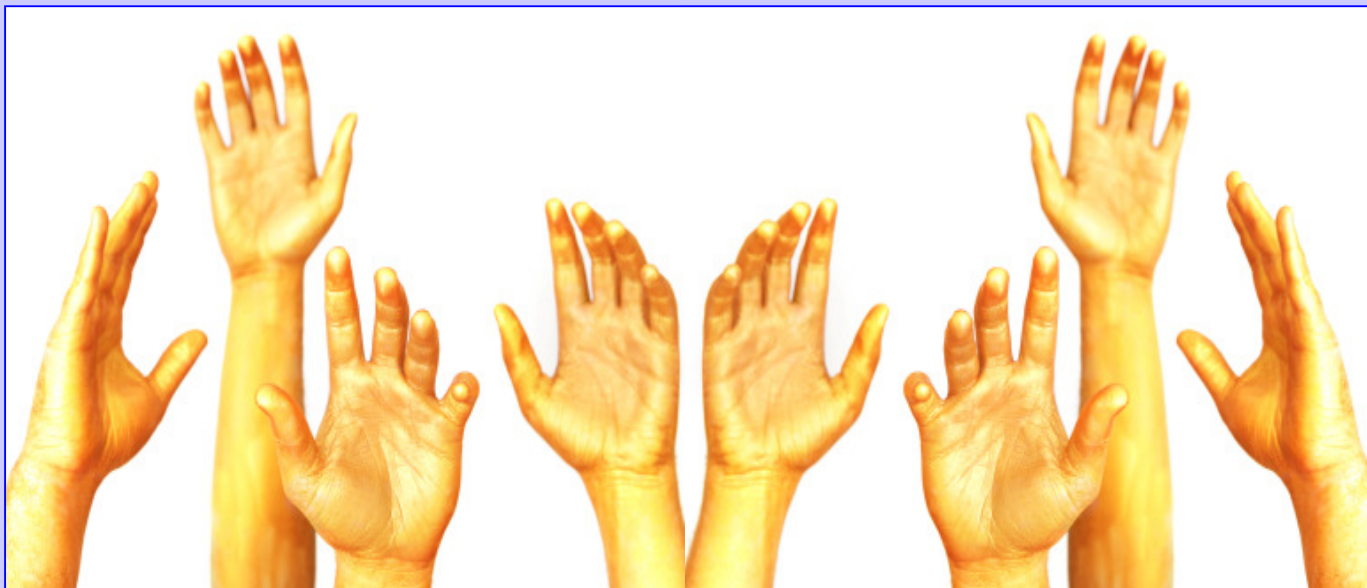

Kunne vi bruge EU's Frivillighedsår 2011?

Antologi om det frivillige arbejde i fremtidens
civilsamfund - set med de små organisationers øjne

Kunne vi bruge EUs Frivillighedsår 2011?

© deh - europeanhouse.org 2011

Redaktør af dette nummer: Henrik Haubro

Redaktion: Lise From, Henning Sletved, Lene Petersen

Layout og grafisk: Horisont-amba

Oplag: 1000 eksemplarer

Støttet af Europeanævnet

Forord

At der er interesse for at høre om frivilligt socialt arbejde er der ingen tvivl om, men det er tilsyneladende for abstrakt at diskutere, hvorledes man i små organisationer kan skabe de (især økonomiske) rammer, som er så vigtige for at "det frivillige" kan blomstre.

Tilsyneladende er det lettere at forholde sig til mere konkrete problemer som statistik, grænsedragning osv. Men hvordan man som en lille organisation, der ikke har professionel sekretariatsbistand, og som ikke bare vil være et appendiks på det offentlige velfærdsservice, får økonomien til at hænge sammen, mangler vi fortsat svar på...

De store organisationer har ofte driftsopgaver, der nødvendiggør administrativ bistand, dvs. sekretariat, bogholderi osv., dvs. professionelle medarbejdere (det vi i *deh* kalder "funktionæransatte") der pga. af

synergieffekten ($2+2=5$) også kan/ har mulighed for at udvikle de projektbeskrivelser og fondsansøgninger som muliggør at "det frivillige" kan blomstre. Men det kan små organisationer også - såfremt rammerne er til det!

Ældre Sagen, Alzheimerforeningen og *deh* er tre vidt forskellige organisationer, der har det frivillige sociale arbejde som formål. Men hvor de store er meget synlige i hverdagen, må *deh* vel desværre nærmest siges at være usynlig i den store offentlighed. Måske også fordi *deh* ikke er baseret på hverken alders- eller diagnosegrupper.

Vi er en lille forening i konkurrence med de store foreninger om opmærksomheden hos bidragerne i forbindelse med fx hungersnøden i Afrika. For disse mennesker skal der også være mulighed for, at det liv, der er bevaret med nødhjælp, kan

blive et godt og værdigt liv. Det er her *deh* kommer ind, når nødhjælpen holder op, eller hvor de offentlige institutioner ikke slår til med en alders-og/eller diagnose "kasetænkende" civilsamfundsindsats. Med en indsats der tager udgangspunkt i en indignation og at man vil gøre noget ved det. Spørgsmålet er, hvordan man kan skabe rammer for disse små, skæve vinkler som er så afgørende...

I denne antologi har vi forsøgt at stille nogle af de mange spørgsmål, vi selv stiller ift. frivilligt arbejde. Så hvis du leder efter svar, er det måske ikke her du skal læse. Men hvis du vil være lidt klogere, er der mange spørgsmål som forhåbentlig også kan inspirere jer til den nødvendige debat om det frivillige arbejde i fremtidens civilsamfund.

Lise From
Formand for deh

Introduktion til antologien

EU lancerede den 2. december 2010 sloganet for det europæiske Frivillighedsår 2011 ”Bliv frivillig og gør en forskel”.

I **deh** har vi især beskæftiget os med de forskellige vilkår der er for henholdsvis store og små organisationer med hensyn til det frivillige arbejde i fremtidens civilsamfund – set ud fra de små organisationers perspektiv.

Hidtil har det at være medlem af en forening spillet en central rolle i civilsamfundets konkrete udfoldning af solidaritet og social sammenhængskraft.

Men denne form for frivillighed er under pres i hele Europa, fordi især unge (i alle aldre) ikke længere ”melder sig ind” i det frivillige arbej-

de som tidligere. Det gælder fra sportsklubbernes trænere og ledere over det frivillige sociale arbejde til humanitære organisationers indsats. Alle steder vokser kravene til oplevelser, tidsafgrænsede og selvrealiserende aktiviteter, hvis man skal tiltrække frivillige.

deh ville derfor bruge EU Frivillighedsåret til at sætte fokus på disse og mange andre problematikker. Vi har derfor gennemført to debatmøder hhv. på Frederiksberg den 17/3 og i Århus den 13/9 2011. Møder som blev gennemført i samarbejde med Socialpolitisk Forening og i

Europæisk år for frivilligt arbejde 2011

Århus med Ældre Sagen.

Desuden har vi gennem året udsendt fire medlemsblade om temaet frivilligt arbejde. Og nu altså denne antologi som du sidder med.

Aktiviteterne og opsamlingerne har kostet mange (mest frivillige) kræfter og andre ressourcer. Så vi er glade for, at Europanævnet har støttet dette initiativ med 20.000 kr. Ellers ville det have været endnu sværere at kunne gennemføre.

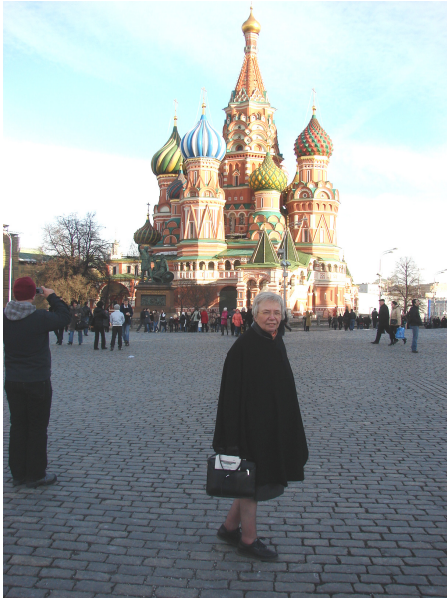
Vi har valgt en form, så du kan læse og kigge dig igennem, når du har tid. Og forhåbentlig blive inspireret til at fortsætte debatten.

EUROPA **NÆVNET**
Nævnet for Fremme af Debat og Oplysning om Europa

Indholdsfortegnelse

F orord	03	F rivilligt arbejde:	24	B liv frivillig i arbejdstiden	58
I ntroduktion	04	Hvem skaber rammerne?		F rivillighed og	
I ndholdsfortegnelse	05	F rivillighedssituationen	28	projektmennesket	60
		quid pro quisquam		H vordan med de unge ?	
E n lidt anden måde at		C harter for samspillet	32	62	
komme i gang på	06	D e uundværlige	36	B liv frivillig og gør en	
F aktuel viden findes på	09			forskel	65
F rivillighed og social kapital	10	2 siders reklamepause	40	D en officielle afslutning	66
H vem skaber rammerne				F orening under forvandling	67
om det frivillige arbejde	11	H vad er social kapital?	42	B agsmækken	68
F rivillighed i 2011 og		I sbjerget	44		
årene der kommer	12	F oreninger og social			
4+1 centrale spørgsmål om		K apital i Danmark	45		
udfordringerne	13	S amfundets kit	47		
D et frivillige arbejde	14	K ilde til social tillid	49		
F ri eller villig?	15	C ivilsamfundsstrategien	52		
F rivilligt arbejde - er det		I nitiativer taget og tages	53		
værdifuldt/værdiskabende?	19	H vem sætter dagsordenen?	54		
V ores frivillige arbejde		H vorfor frivilligt arbejde?	56		
volder ingen problemer	22	M ere frivilligt arbejde...			
		- flere udstødte			

En lidt anden måde at komme i gang på

*Af Lise From
Formand for deh, socialrådgiver*

Du kan blogge med Lise om frivillighed på europeanhouse.org

Meget kort kan jeg lige fortælle, at **deh** er en humanitær forening, der arbejder for inkludering af alle mennesker. **deh's** formål er at støtte og skabe muligheder for og med de mest udsatte grupper til at komme videre i livet og være en aktiv del af deres samfund. Vi kommer altså ind der hvor nødhjælpen holder op – eller hvor de offentlige institutioner ikke slår til. Vores vision er at medvirke til at øge det sociale ansvar mellem mennesker – og virksomheder - på tværs af fysiske og psykiske grænser.

Som eksempel på grænser, hvor systemer opfører sig både umenneskeligt, ufleksibelt og ufornuftigt, kan jeg fortælle, at vi efter revolutionen i Rumænien, op gennem 1990'erne i samarbejde med Red Barnet gennemførte projekter med børn, anbragt på psykiatriske hospitaler og store sociale institutioner. Stort set

alle børnene, fra nyfødte og op til 18-20 år, var forladt af forældrene og derfor anbragt på disse institutioner, hvor de levede under rædselsvækkende forhold. Sult og mishandling hørte til dagens orden. Omsorg, behandling og undervisning var til gengæld aldeles fraværende. TV2's reportager formidlede hvad ord ikke formåede – men ikke lugten.

Red Barnets mandat stoppede når børnene fyldte 18 år, hvilket var medvirkende til at projekterne måtte stoppe. Det betød, at mange stærkt underernærede og mishandlede børn og unge, som vi mødte, da institutionerne blev åbnet for hjælpeorganisationerne, ikke nåede at få en tilstrækkelig skoleuddannelse og derfor heller ikke i stand til at gennemføre en erhvervsuddannelse og dermed uden mulighed for at komme ud på et arbejdsmarked, der var – og er – præget af stor arbejdsløs-

hed.. Og i dag kan vi desværre konstatere, at langt de fleste stadig er under en eller anden form for offentlig forsørgelse og mange på en institution.

Der var en aldersgrænse der ikke kunne overskrides uanset konsekvenserne. I dag ser vi det samme med fx Børnefonden.

Nå tilbage til det egentlige tema, der er **Hvem skaber rammerne for det frivillige arbejde, der i disse år præges af en stigende og stærk professionalisme.**

Hvad skal der til for at frivilligt arbejde kan blive attraktivt for unge – for gamle?
Medierne skriver i stigende grad om de mange mennesker der deltager i frivilligt arbejde og glæden ved det. Men hvis frivilligt arbejde fortsat skal hvile på et reelt frivilligt grundlag, hvor det er de frivillige selv der sætter dagsordenen, hvordan kan det så gøres? – så det ikke, som det

sker i stigende grad, at det er dem vi kalder ”funktionæransatte”, dvs. lønnede medarbejdere, der formulerer aktiviteterne og sætter dagsordenen etablerer rammerne, som så udfyldes af frivillige aktører. Hvor de frivillige så at sige kun bliver ”varme hænder”.

At beskrive det kort er vanskeligt. Og jeg har derfor forsøgt at sætte det på – om ikke just rim – så noget der ligner:

Så her er en tale om det frivillige arbejdes virkning på mennesker. *Inspireret af en tale jeg kaldte vinens virkning på kvinder....*

Mange har priset i ord og toner,
Kvinder og mænd over det ganske land
Ligeså mange har skrevet om frivilligt arbejde:
Glæden, virkningen og næste dags træthed
Men ingen steder et digt man finder

Der handler om frivilligt arbejdes virkning på mennesker

Grunden hertil er den enkle og nemme
At disse mennesker forstår denne virkning at gemme

Udadtil får man rødere kinder
Pulsens er hurtig og øjnene skinner

Men ingen kan se, at hjernen er tåget
Man bevarer sin magt over tungen og sproget

Man undgår behændigt på spørgsmålene at svare
Hvor tankerne skal være lyse og klare

Vi hygger med andre frivillige og undgår vrøvlet
Og så slipper vi jo også for alt bøvet

Vi er morsomme og vittige, men fjoller ikke

I det godes tjeneste skal man bare kunne nikke

Bag de åbne øjne vi skjuler
At øjet er træt og næsten sover

Lise From og Lars Steinov på frivilligt projekt arbejde i Moskva

Vi orker og kan næsten ikke komme igennem
for der er kun plads til de store i sengen

Vi hurtigt dølger en forræderisk træthed

Ved at gennemføre en ny aktivitet
Skønt kroppen føles som plastikmasse
Er ryggen stadig rank med Hollywood-klasse

Det frivillige arbejde er dragende, vovet og sex'et
Og skjuler at benene er noget exet

Hvis man symptomer som disse finder
Så kender man frivilligt arbejdes virkning på mennesker

Og et PS
Men mine damer og herrer, man kender jo også
Ufrivillige mennesker, der ikke tager del

Og deres forhold til frivilligt arbejde kan bedre beskrives

for disse mennesker kan ikke skjule hvis de har udført en lille smule frivilligt arbejde

de får røde øjne og usikre stemmer når de udført en smule af det frivillige

de tror, at deres ord er vise og kloge, for andre er meningen gemt i en tåge

de løser problemer i de danske riger, nedsætter skatten og hæver pensionen

og ordner verdenssituationen men så bli'r de trætte og talen forstummer
snart hører man kun, når i søvne de brummer.

Dette er, hvad der som oftest hænder,
Når u-frivilligt arbejde har gjort sin virkning

Og nu da vi ved, hvad vi ikke kan tale,

Er det tid til kaffe og kage!

Faktuel viden findes på frivillighed.dk

frivillighed.dk
Center for frivilligt socialt arbejde

Din indgang til viden, læring og udvikling i det frivillige sociale arbejde

Hjælp til siden

- Stor / lille tekst
- Læs siden op
- Selvbetjening
- Tip en ven
- English
- Print side
- Om frivillighed.dk
- Indhold A-Å

Du er her: [Viden & information](#) » [Fakta om frivilligt arbejde](#) » [Antallet af organisationer i Danmark](#)

Genveje Forside • Om os • **Viden & information** • Tilbud & aktiviteter • Publikationer • Nyheder

Viden & information

- Fakta om frivilligt arbejde**
 - Definition af frivilligt (socialt) arbejde
 - Hvad er en frivillig organisation?
 - Den frivillige sektors historie
 - Antal danskere der udfører frivilligt arbejde
 - Hvad kendetegner frivillige?
 - De frivillige i det frivillige sociale arbejde
- Antallet af organisationer i Danmark**
 - Organisationernes kendetegn (former, aktiviteter og alder)
 - Det frivillige arbejde i organisationer og foreninger
 - Den frivillige sektors økonomiske størrelse
 - Den frivillige sektors beskæftigelsesmæssige størrelse
 - Frivilligt arbejde i Danmark, Norden, Storbritannien og Holland
- Få svar på spørgsmål om frivilligt arbejde (FAQ)

Fakta: Antallet af organisationer i Danmark

Gennem [Frivillighedsundersøgelsen](#) har vi fået et mere præcist billede af den frivillige sektors mange forskellige organisationer og foreninger. Den frivillige sektor består både af landsdækkende organisationer, lokale og regionale foreninger, selvejende institutioner og almennyttige fonde.

Den frivillige sektor tæller næsten 101.000 frivillige organisationer. Heraf er omkring:

- 83.000 lokale og regionale foreninger
- 3.000 landsdækkende organisationer
- 8.000 selvejende institutioner
- 6.200 almennyttige fonde

Læs mere om de frivillige organisationer i:

- Boje, Thomas; Fridberg, Torben og Ibsen, Bjarne (2006) [Den frivillige sektor i Danmark - omfang og betydning](#). København: Socialforskningsinstituttet, rapport 06:19.
- Boje, T. og Ibsen, B. (2006): [Frivillighed og nonprofit i Danmark - omfang, organisation, økonomi og beskæftigelse](#). København: Socialforskningsinstituttet, rapport 06:18.

[Tilbage til faktaoversigten.](#)

Nyheder til dig fra frivillighed.dk

Tilmelding til nyheder

Vil du gerne have nyheder om aktiviteter, tilbud, kurser mv. fra Center for frivilligt socialt arbejde?

Så [tilmeld dig vores nyhedsbrev](#) - det er ganske gratis.

Vi sender nyhedsbrevet ud den sidste torsdag i hver måned til mere end 3000 modtagere.

Frivillighed og social kapital

deh debataftener blev holdt i marts på Frederiksberg og i september i Århus. Her er en kort orientering om møderne.

Torsdag den 17. marts gennemførte **deh** i samarbejde med **Socialpolitisk Forening i København** et debatmøde fra kl.18.30 – 21.15 i Møstings Hus på Frederiksberg. Deltagerne som optakt fra kl.17.30 kunne købe en tallerken lækker suppe med brød for 20 kr, ligesom der i pausen selvfølgelig var adgang til at købe drikkevarer hele aftenen.

Efter en kort velkomst af **deh's** formand, der lagde op til debat om rammerne for det frivillige sociale arbejde, stillede *Knud-Erik Sabroe*, der ud over at være bestyrelsesmedlem i **deh** også er formand for Frivillighedsrådet i Århus, spørgsmålet: Frivilligt arbejde – er det værdifuldt/værdiskabende?

FRI VILLIG
Skal vi være frie, villige eller bare frivillige?

Velkommen til F faktor - deltag i debatten

Debatsere:
Lars Torpe, lektor, Aalborg Universitet
Knud-Erik Sabroe, fmd. Frivillighedsrådet, Århus
Lise Frømt, fmd. deh - europeanhouse.org
Ove Lund, fmd. Socialpolitisk Forening i Hovedstaden

Bilag den 17. marts 2011 kl 18.30
Møstings Hus
Hødbakkesten 5, 2100 Frederiksberg

Gratis
Fra kl. 17.30: Lækker suppe med brød 20 kr
Drikkevarer kan købes hele aftenen

Arrangør:
deh - europeanhouse.org
SOCIALPOLITISK FORENING
EUROPA-NETTET

Social kapital og det frivillige arbejde i Danmark

Frivillighedsrådet i Århus

Ove Lund, der også er bestyrelsesmedlem i **deh** samt formand for Socialpolitiske Forening i Hovedstaden, filosoferede over begreberne Fri eller Villig?

Aftenens og *keynote* speaker var lektor *Lars Torpe*, Aalborg Universitet, der talte om begrebet **social kapital** som en værdifuld måde at betragte civilsamfundsudviklingen.

Hele eller uddrag fra oplæggene præsenteres senere i dette blad.

I den efterfølgende debat, hvor *Ove Lund* var ordstyrer, medvirkede flertallet af de fremmødte 20 – 25 deltagere og diskussionen gik meget på frivilligt socialt arbejde i velfærdssamfundet.

Hvem skaber rammerne for det frivillige arbejde?

Tirsdag den 13. september gennemførte **deh** i samarbejde med *Ældre Sagen* i Aarhus.

Dette møde fandt sted i Ældre Sagens lokaler i Aarhus midtby kl. 15.30 – 18, hvor Ældre Sagen bød på kaffe og kager.

Velkomst ved **deh**'s formand og Tove Jørvang, der er formand for Ældre Sagen i Århus og som i sin velkomst sagde, at det glædede hende, at **deh** og *Ældre Sagen* havde fundet sammen til dette fælles arrangement.

Herefter indledte formanden for *Frivilligrådet i Århus* og bestyrelsesmedlem i *deh* *Knud-Erik Sabroe* om frivillighedssituationen i Danmark og EU.

Eftermiddagens *keynote* speaker var direktør *Nis Peter Nissen*, direktør for *Alzheimerforeningen*. Nis Peter stillede i sit oplæg til debatten spørgsmålet:

deh inviterer debattmøde i Århus
om frivilligt arbejde

Tirsdag den 13. september 2011
Kl. 15:30 - 18:00 hos Ældresagen
Vester Alle 8
8000 Århus C

Skal vi være frie, villige eller bare frivillige?

Hvordan er det lige med professionaliseringen af de frivilliges indsats?

Arrangør:
deh - europeanhouse.org
Ældre Sagen
SOCIALPOLITISK FORENING

Europasocialt år for Frivilligt arbejde 2011
Med støtte fra
EUROPA - NEVNET
Netværk til fremme af samarbejde og udveksling om Europa

Societalt ansvar på tværs af grænser

Hvem skaber rammerne for det frivillige arbejde?

I den efterfølgende debat var Lise From ordstyrer. Her drejede debatten sig overvejende om problemer med grænsedragning i forhold til kommunen.

Til dette arrangement, der fandt sted 2 dage før Folketingsvalget, var de fremmødte overvejende medarbejdere fra forskellige afdelinger i Aarhus kommunes sundhedsafdeling, i alt ca. 14-15 gæster.

Sådanne arrangementer er udtryk for frivilligt arbejde, som vi kun har været i stand til at gennemføre med hjælp fra frivillige, som stillede deres arbejdskraft til rådighed - og vi siger hermed tak til bidragerne.

Frivillighed i 2011 og årene der kommer

Indimellem kan man godt blive tænksum og træt over vilkårene i det frivillige

Lise From, formand for deh

Vilkårene for store og små frivillige sociale initiativer er forskellige – i de smås disfavør. For det første har de større frivillige sociale aktører et organisatorisk apparat der gør det lettere at nå frem til ”at noget kan ske”. For det andet lever de større frivilligorganisationer ikke i samme grad ”fra hånden i munden” som de små frivillige sociale initiativer gør. Men der var måske lys forude. EU havde valgt 2011 til Det Europæiske

år for frivilligt arbejde til fremme af aktivt medborgerskab eller kortere til Europæisk Frivillighedsår. Regeringen kom i oktober 2010 med sit udspil til en ”National civilsamlingsstrategi - En styrket inddragelse af civilsamfundet og frivillige organisationer i den sociale indsats”, hvor der lægges vægt på

at civilsamfundet eksisterer imellem og uafhængigt af privatsfære, marked og det offentlige at civilsamfundet bærer grund-

læggende værdier som demokrati, personligt ansvar og samfundssind, og

at civilsamfundet udgør en samfundsmæssig værdi og er en stor samfundsmæssig ressource.

”Frivilligt Forum”, som er de frivillige sociale projekters, organisationers og initiativers samlende stemme, arbejder for en bedre (grund) finansiering af det frivillige sociale arbejde, for bekæmpelse af unødvendig kontrol, for at udvikle innovative visioner og for at udforme spilleregler for samarbejde.

Vi håber, at den øgede opmærksomhed på det frivillige sociale arbejde vil skabe bedre vilkår for små frivillige foreninger som **deh**, der indtil nu er blevet drevet udelukkende af frivillige kræfter. Især håber vi at også det frivillige sociale arbejde der er internationalt orienteret vil nyde fremme efter 2011.

4+1 centrale spørgsmål om udfordringerne

Udgangspunkt for begge debatmøderne i henholdsvis København og Århus var **det frivillige arbejde i fremtidens civilsamfund – set ud fra deh's, dvs. de små organisationers perspektiv:**

Knud-Erik Sabroe holder oplæg i Århus

1. Hvad sker der, når frivilligt (socialt) arbejde gøres til planlagt indsats af det offentliges arbejde, fx velfærdsopgaver – bliver det til det man kan kalde ”funktionær-frivilligheden”?
2. Hvad kan man gøre, for at få yngre kræfter på banen til at være med?
3. Hvad kan man gøre, for at få folk i alle aldre til at være med til det frivillige/ ubetalte arbejde med at stable tingene på benene? (afterne var jo et meget godt eksempel, hvis man tænker på alt det praktiske, der skulle løses)?

For alle foreninger er det altid en stor hjælp at få medlemmer, der betaler kontingent

**I deh kan det gøres til
Reg. 9541 kt. 250063686**

4. Hvordan kan man sprede nogle af de rammevilkår, som de store organisationer har, til mindre foreninger som deh? – fx har store organisationer meget ofte driftsopgaver med dertil ansatte medarbejdere samt medarbejdere til at løse administrative opgaver?
5. Hvordan gør man ift. kommunernes ”møven” sig ind på frivilligområdet?

Det frivillige arbejde i fremtidens civilsamfund

Af Lise From, formand for deh

Når vi i **deh** ønsker at sætte gang i denne debat, skyldes det, at vi helt i overensstemmelse med EU's udmelding ønsker at lægge vægt på en buttom-up tilgang, hvor ejerskabet til *frivillighed* skal forblive forankret hos de frivillige græsrodder og deres organisationer.

Vi mener derfor, det er vigtigt, at en mindre forening som **deh** spiller op til debatten i stedet for kun en af de halv-offentlige organisationer - i andre lande kaldet GONGO'er (Governmental Organisation) i stedet for NGO'er (Non-Governmental Organisations). For flere og flere af de store NGO'er er der faktisk tale om organisationer, hvor medarbejderne er ansat som funktionærer og betalt af især offentlige midler/tilskud. Hvorved der opnås en ef-

fekt, der giver mulighed for ansættelse af f.eks. fundraisere, lobbyister, spindoktorer osv. I det hele taget at arbejde på markedsvilkår, der kræver en økonomi, som små organisationer ikke råder over.

Når man er en lille NGO med kun relativt få aktive "frivillige" - hvilket bl.a. indebærer, at der ikke er ansat

nogen administration eller andet, der får foreningens hverdag til at hænge sammen - er det især neden-

nævnte spørgsmål, der trænger sig på, for hvordan man får en forening til at hænge sammen, så den kan leve op til sit formål:

1. hvem styrer det frivillige arbejde?
2. hvad indebærer den stigende grad af professionalisering af det frivillige arbejde?
3. Hvem betaler for den ramme, der er nødvendig for at kunne iværksætte aktiviteter med og for frivillige?

... set ud fra de små organisationers perspektiv

Fri eller villig?

*Af Ove Lund.
Samtalepartner, cand. psych.
Formand for Socialpolitisk Forening i
Hovedstaden og Krisecentret Garver-
gården. I øvrigt frivillig i Frivilligt
Forum, Det Europæiske Hus, Kvinde-
krisecentret Den Åbne Dør, Familiepro-
jekt Home-Start og Københavns Kom-
munes kontaktudvalg til det frivillige
sociale arbejde.*

Frivillighed er in.

Frivillighed er in. EU har udnævnt 2011 til Frivillighedsår. Regeringen har netop lanceret sit udspil til en "National civilsamfundsstrategi.

Også bragt som kronik i JyllandsPosten 16.12.2010

Regeringens ambition er at antallet af frivillige skal øges fra ca. 35 % til 50 % i 2020 og at "... sikre en mere systematisk inddragelse af civilsamfundet i den sociale indsats ved bl.a. at sammentænke civilsamfundets aktiviteter og den sociale indsats".

Jeg er sikker på, at vi er mange frivillige der er glade for endelig at få mere substantiel politisk opbakning til det frivillige sociale arbejde. Og jeg er lige så sikker på, at vi er mange der er bange for, at vi kan komme til at sælge vores frihed og uafhængighed for en ret linser. At vi ender med at blive mere villige end frie og dermed forråder grundlaget for det frivillige engagement.

Medmenneskelighed kan ikke erstatte faglig viden

En øget professionalisering af frivilligheden og uddelegering af offentlig kompetence til det frivillige sociale

arbejde kan skabe grundlag for etableringen af en ny semiprofessionel "klasse" i det samlede sociale system. Denne nye frivillige "medarbejdergruppe" kan dels fortrænge den egentlige frivillige indsats, dels komme til at udgøre en trussel mod de ansatte i de forskellige institutioner. Dette kan så igen føre til at der sker et fagligt niveau-fald. Professionalisme kan aldrig udøves uden medmenneskelighed, men medmenneskelighed kan ikke erstatte faglig viden og erfaring.

En sådan udvikling kan let medføre at de frivillige forlader skuden og de professionelle bliver kastet overbord.

At møde mennesket, hvor det er

Det frivillige sociale arbejde er betingelsesløst - fra begge sider. Det offentlige sociale arbejde er betingelsesfyldt - på begge sider.

Det frivillige sociale arbejde omgives af en Kierkegaardsk nimbus af "at møde mennesket, hvor det er". Det er mennesker der møder hinanden på egne vilkår. Som lige mennesker.

Den frivillige er ubetinget på klientens side. I den frivillige verden oplever klienten ikke mulige krav som systemkrav, men som rimelige krav mellem mennesker. Betingelsesuniverset bliver derfor det moralske univers der skabes mellem klienten og den frivillige. Objektive betingelser tenderer mod at blive omskabt til subjektive relationer. Det samlede perspektiv i relationen er klientens.

Det offentlige sociale arbejde er derimod bundet i et lovreguleret over-/underordningsforhold. Sagsbehandlerens opgave vil i betydeligt omfang bestå i at tolke lovgivningen og regelsættene i forhold til den enkelte klient. Sagsbehandleren er mere afhængig af folketingsbeslutninger, kommunalbestyrelsesbeslutninger,

overordnede beslutninger, revisions retningslinjer, kollegernes holdninger osv. end af den enkelte klient. Det samlede perspektiv i relationen er "systemets".

I det omfang det frivillige sociale arbejde bliver for integreret i "systemet" kan der ske en snigende udhuling af det tillidsforhold som det frivillige arbejde hviler på og kan handle ud fra.

Den der betaler musikken ...

I regeringens "National civilsamsfundsstrategi" er de tre først nævnte målsætninger:

Et civilsamsfund, der er opsøgende og kan skabe kontakt til borgere, der ikke kan nås af det offentlige.

Et civilsamsfund, der bidrager til at styrke den tidlige, forebyggende og opsøgende indsats.

En styrket investering i civilsamsfundet, som bidrager til fortsat innovation og udvikling i det sociale arbejde. Målsætninger som formodentlig

alle i det frivillige sociale arbejde vil kunne tilslutte sig, men djævelen skjuler sig som sædvanligt i detaljen.

Betyder "skabe kontakt til borgere, der ikke kan nås af det offentlige", at det offentlige fralægger sig ansvaret for at nå de svageste mennesker?

Er formuleringen "Et civilsamsfund, der bidrager til at styrke den tidlige, forebyggende og opsøgende indsats" en eufemisme for at det offentlige i stigende omfang vil trække sig tilbage fra de "bløde" opgaver til fordel for en tvangs- og kontrolpolitik, hvor såvel frivillige som klienter bliver set som modspillere?

Er man parat til at tage konsekvensen af at civilsamsfundet "bidrager til fortsat innovation og udvikling i det sociale arbejde", nemlig at man skal være lydhøre overfor og forholde sig konstruktivt til den kritik der er al innovations og udviklings forudsætning?

De frivillige

35% af den danske befolkning angiver at de deltager i frivilligt arbejde. I gennemsnit har de frivillige brugt 17 timer om måneden på frivilligt arbejde.

6% deltager i frivilligt socialt arbejde med 15 frivillighedstimer pr. måned i gennemsnit. De frivillige er karakteriseret ved en høj gennemsnitsalder og en klar overrepræsentation af kvinder.

Socialt frivillige adskiller sig fra andre frivillige ved primært at være drevet af omsorg for og medfølelse med andre mennesker, at være værdibaseret og hvile på en høj grad af medbestemmelse.

Det frivillige sociale arbejde er et frirum mellem stat og marked. Det er dette frirum der kan blive indsnævret, hvis stat og kommuner for aktivt søger at inddrage de frivillige i løsningen af almindelige sociale opgaver.

Det er bedre at slides op end at ruste væk

De frivillige rekrutteres overvejende blandt overskudsmennesker fra den offentlige og den private sektor. Mennesker med uddannelse, arbejde og psykisk overskud.

Fra den offentlige sektor kommer de medarbejdere der ikke længere synes, at de har tilstrækkeligt med udfoldelsesmuligheder og frihedsgrader i de gennemregulerede og gennemorganiserede offentlige institutioner.

Fra den private sektor kommer de mennesker der føler at de økonomiske værdier har fortrængt de menneskelige værdier. (Også fra den offentlige sektor kommer der flere og flere frivillige med de samme begrundelser).

Det frivillige sociale arbejde har derfor - alene i kraft af de mennesker der er "udstødt" til det - et godt udgangspunkt for at være en dynamisk kraft og et udviklingsrum for socialt engagement og fornyelse.

De usynlige

Det offentlige sociale arbejde er aftaget i synlighed gennem de senere år. Og det der tidligere blev beskrevet som sociale problemer er om-døbt til arbejdsmarkedsproblemer.

Tidligere var det offentlige synligt og klienterne usynlige, i dag er klienterne og det frivillige sociale arbejde blevet synligt og det offentlige tiltagende usynligt.

Såvel fortrængningen af ordet "social" i offentlig sammenhæng, som betoningen af civilsamfundet og det frivillige sociale arbejde kan betragtes som sproglige og ideologiske forsøg på at pynte og ændre på virkelighedsopfattelsen. På det sociale område har disse omskrivninger samtidig et betydeligt holdnings- og politikændrende potentiale, som bl.a. den nationale civilsamfundsstrategi kan ses som en manifestation af.

Når de trængte, arbejdsløse og ensomme ikke længere eksisterer i det

offentlige vokabularium eksisterer de nok slet ikke. De risikerer i hvert fald at miste individualitet, hvis de ikke som enkeltpersoner er indskrevet i det offentlige univers.

Herudover kan en forringet retssikkerhed blive en konsekvens, hvis det faktiske ansvar forskydes fra det offentlige til det frivillige sociale arbejde.

Tillid er godt, men kontrol er bedre

Autoritet og kontrol er væsentligt mere påkrævet i den offentlige end i den frivillige sektor, fordi det offentlige er tømt for personlig indre drivkraft.

Det frivillige sociale arbejde er overvejende indrestyret, fordi det hviler på selvstændige menneskers frie valg. Autoritet og kontrol er således for det meste overflødig, fordi enhver frivillig af sig selv til stadighed vil tilstræbe handlinger der kan gavne klienten.

Det offentlige sociale arbejde er i betydelig grad ydrestyret, hvilket betyder at sagsbehandleren i højere grad må tage udgangspunkt i systemkrav end i det umiddelbart mest hensigtsmæssige. Herved åbnes et rum for fortolkninger af relationen mellem lovgivning og klient som til enhver tid kan underkendes. De offentligt ansattes personlige indre drivkraft bliver derigennem forvredet eller "tømt" af "systemet".

Fri, villig eller frivillig?

Svarene kan søges i tydeligere politiske udmeldinger som klart definerer civilsamfundets særlige samfundspolitiske opgaver. For de frivillige sociale organisationer er det afgørende vigtigt at lægge vægt på civilsamfundets og den frivillige sektors demokratiske rolle i samfundet, og at rollerne bliver meget klart fordelt mellem aktørerne. Ellers risikerer vi at civilsamfundet og den frivillige sektor bliver overtaget af kommunal styring og ukontrollerbare markeds kræfter.

Fra P1-formiddag fra den 3. januar 2011

*EU har udnævnt 2011 til Frivillighedsår. Samtidig har regeringen lanceret en ambition om, at antallet af frivillige i Danmark skal stige fra de nuværende 35 procent til 50 procent i 2020. En af de frivillige er Ove Lund, som samtidig er formand for Socialpolitisk Forening i Hovedstaden. Han er glad for opbakningen til det frivillige sociale arbejde, men han frygter også konsekvenserne, hvis politikerne blander sig for meget i, hvordan det frivillige arbejde skal fungere. **Ove Lund er gæst hos Poul Friis.***

*Med venlig hilsen
P1-formiddag*

Find udsendelsen på dr.dk/p1-formiddag

Du kan også finde andre udsendelser om Frivillighedsåret på dr.dk

Frivilligt arbejde – er det værdifuldt/værdiskabende?

*Knud-Erik Sabroe
Professor emeritus, dr. h.c., MA
(Psych.), Commander (RDN). Fmd.
for Frivilligrådet i Århus og medlem*

På et møde i København for nylig udtalte en folketingspolitiker, at betydningen af det frivillige arbejde kunne ses i den placering, som det i de seneste år har fået i de politiske partiers programmer. Det har vel også betydning, at Europakommissionen har erklæret 2011 for "Året for frivilligt arbejde".

Det er også en kendsgerning, at i Europa er der millioner af mennesker, der engagerer sig aktivt i samfundet i deres fritid uden at få penge for det. Det sker over hele det brede felt fra

sportsklubber, over skolestøtte, naturbeskyttelse, hjælp til udsatte grupper, hjælp til svage ældre og aktiviteter, der støtter mennesker, der er ramt af naturkatastrofer eller krig. EU kommissionen skønner selv, at der over 100 millioner EU-borgere, som deltager i frivilligt arbejde.

Danske tal peger på, at omkring hver tredje dansker er engageret i en eller anden form for frivilligt arbejde.

Selv om dette tal er stigende er vi, når vi sammenligner os med nordiske og andre europæiske lande ikke placeret højt på skalaen. Den vækst der er, ser i øvrigt ud til især at være blandt unge og ældre, hvorimod de midterste aldersgrupper stagnerer.

På europæisk plan vurderer man, at den frivillige indsats, udgør en arbejdsindsats, som står for gennemsnitlig 5 % af et lands Bruttonationalprodukt (BNP). Der har i Danmark været fremført tal på omkring 7 %, svarende til ca. 37 milliarder kroner. Set over sektorer er det frivillige arbejde dog skævt fordelt, hovedparten er på idræt, motion, kultur, kunst, hobbies, medens det frivillige sociale arbejde kun udgør omkring 6 %.

Hvad kan grunden være til at erklære 2011 for "Frivilligår". EU angiver selv en række ideelle grunde eksem-

pelvis, at det frivillige arbejde er en meget væsentlig ressource, der nærer civilsamfundet og styrker solidariteten og udgør et vigtigt element som støtte for udvikling af lokalsamfund. De anfører videre, at frivilligt arbejde er et meget betydeligt bidrag til opbygning af social kapital, og at dette bør anerkendes fuldt ud.

Andre smukke ord er, at frivilligt arbejde bidrager til den frivilliges personlige og sociale udvikling og har en positiv betydning i samfundet, f.eks. for de mellem menneskelige relationer. Der er også peget på, at frivilligt arbejde har en målelig økonomisk værdi, og at det kan give betydelige besparelser for offentlige tjenester.

Det er jo ikke mindst et tema, som er blevet centralt i disse kriseår med store nedskæringer på de kommunale budgetter.

EU gør dog også opmærksom på, ligesom det gentages igen og igen i den danske debat, at det er vigtigt at sikre sig, at frivilligt arbejde supplerer de offentlige tjenester, som lovgivningen fastsætter og ikke anvendes

**...meget frivilligt arbejde
involverer
en ansigt til ansigt kontakt
mellem yder og modtager**

også i mange sammenhænge, at det frivillige arbejde er afgørende for kvalitet og omfang af den samlede sociale service.

Udover disse karakteristika, hvad kendetegner så det frivillige arbejde? Et grundtræk er, at meget frivilligt arbejde involverer en ansigt til ansigt kontakt mellem yder og modtager. Det vil i almindelighed sigte mod, at gøre livsbetingelserne og livsoplevelsen bedre for modtageren, som ikke er beslægtet med den,

der udfører det frivillige arbejde.

Grundudgangspunktet er, at der er et menneske, der har brug for støtte/hjælp, og at der er et andet menneske som er villig til at give denne støtte/hjælp. Denne hjælp gives ofte ud fra oplevelsen af et moralsk ansvar og et etisk grundsyn, som omfatter medmenneskelighed. Det er også ofte påpeget, at frivilligt arbejde ikke er "venstrehåndsarbejde", men er et kvalificeret arbejde, som udføres med kompetence. Det betyder, at det er vigtigt at denne kompetence indsats anerkendes af det offentlige, og at der gives frivillige muligheder for at udvikle deres kompetencer.

Hvis man ser videre på EU kommissionens tanker om frivilligt arbejde, er der tre forhold der træder frem. Dels argumenterer EU for en større inddragelse af unge i samfundslivet generelt i deltagerbaserede sammenhænge og ikke mindst i frivilligt arbejde. Dels mener de, at de demo-

grafiske ændringer i Europa har ført til, at der er et stort antal potentielle frivillige i ældrebefolkningen. Det tredje forhold er, at EU opfordrer virksomhederne og andre operatører i den private sektor til som led i deres strategi for deres sociale ansvar at yde finansiel støtte til initiativer, der styrker og fremmer frivilligt arbejde.

Vi ser i Danmark virksomheder komme på banen i forhold til det sidste. det er endnu ikke på et niveau, som det findes i en række andre lande, som vi sædvanligvis sammenligner os med.

Set i et dansk perspektiv er der måske en række ressourcer i disse tre forhold, som brugt inden for den sociale sektor kunne bidrage til at fastholde (udvikle?) velfærden i vores samfund. Men er det realistisk, det vil årene fremover vise.

At frivilligt arbejde opfylder de to ting, der spørges om i overskriften er vel dokumenteret i ovenstående.

Fra www.frivillighed.dk

Definition af frivilligt (socialt) arbejde

Frivilligt arbejde er den aktivitet eller handling, en frivillig person udfører.

Ved frivilligt arbejde forstås den indsats, der:

er frivillig, dvs. at den udføres uden fysisk, retlig eller økonomisk tvang. En person må ikke kunne trues med økonomiske eller sociale sanktioner (f.eks. afskæres fra et socialt netværk), hvis vedkommende ikke længere ønsker at udføre opgaven.

ikke er lønnet. Dette udelukker dog ikke, at en frivillig person modtager godtgørelse for udgifter, vedkommende har i forbindelse med udførelsen af opgaven, fx transport- og telefonudgifter. Eller at en person modtager et symbolsk beløb for sit frivillige arbejde.

udføres over for personer uden for den frivilliges familie og slægt. Derved adskilles frivilligt arbejde fra almindeligt husholdningsarbejde og omsorg over for familiemedlemmer.

er til gavn for andre end én selv og ens familie.

er formelt organiseret. Det betyder, at almindelig hjælpsomhed eller spontane handlinger, fx at følge en ældre eller handicappet person over gaden, bære indkøbsposer hjem fra Brugsen og lignende, ikke kan betegnes som frivilligt arbejde.

er aktiv. Dvs. medlemskab af en forening er ikke frivilligt arbejde.

Vores frivillige arbejde volder ingen problemer -

*Tove Jørvang,
formand for Ældre Sagen i Aarhus*
Ældre Sagen er en stor landsomfat-
tende medlemsbaseret organisation
(584.000). Sekretariatet har 96
ansatte opdelt på 10 måder, hvor
frivillighedsafdelingen servicerer
knapt 10.000 frivillige.

Alle kender Ældre Sagen, måske fordi de fleste af os kender ældre mennesker, og derfor har en idé om nogle af de problemer der opstår med alderen. Det giver selvsagt helt andre muligheder for at iværksætte de mange forskellige aktiviteter, som Tove Jørvang gav en orientering om.

Om Ældre Sagen i Aarhus fortalte hun, at man var meget involveret i frivilligt arbejde, og at der ialt er ca. 325 frivillige, tilknyttet huset her, heraf en hel del unge.

Ud over de mange frivillige, der holder huset i gang med kontorfunktioner, undervisningsopgaver m.m., er der en stor gruppe, der arbejder ude i marken,

som hjælpere for ældre, der ikke selv har mulighed for at komme ud og ofte er ensomme. Der er ialt 10 såkaldte social-humanitære tjenester (besøgs-tjeneste, bisiddertjeneste, demensaflastning, ledsagerordning, livsmodsgrupper, livsmodsaktiviteter for mænd, natteravne, motionsvenner, multietnisk og tryghedsopkald).

Det frivillige arbejde, som vi selv står for, volder ingen problemer -

**Det frivillige arbejde,
som vi selv står for,
volder ingen problemer
- giver kun glæde...**

giver kun glæde...
Der, hvor det begynder at blive vanskeligt, er grænse-

dragningen i samarbejdet med det offentlige/kommunen.

Vi skal selvfølgelig samarbejde med den kommune, vi bor i. Vi er jo alle

det giver kun glæde!

del af kommunen. Og vi skal også tænke i nye baner. Hvordan vi gør det, er noget, der vedrører os dybt. Dels er vi en del af kommunen, vi bor i, og dels skal vi som frivillig forening værne om vores frivillige, og det gør vi bedst ved at indgå et samarbejde, som bygger på en samarbejdsaftale eller et partnerskab.

Vi skal ikke være bestillerkontor, dvs. vi skal ikke finde de frivillige og blot videresende dem til et plejehjem f.eks. De frivillige skal fortsat være knyttet til den forening, de har henvendt sig til, for at blive frivillig, eller med andre ord: De skal være forankret i et netværk.

Et konkret eksempel på et samarbejde er etablering af en have ved et lokalcenter i Aarhus, der er et eksempel på et frivilligt arbejde med fokus på den uformelle omsorg.

Den formelle omsorg yder plejeper-

sonalet. Det kan f.eks. være den situation, hvor en sygeplejerske eller en hjemmehjælper i stedet for at bade den ældre dame, de kommer ud til, og som netop har mistet sin søn, sætter sig og snakker med hende i stedet. Jeg ser mange indsatsområder for den uformelle omsorg, f.eks. at sidde og hyggesnakke ved et måltid på et plejehjem.

Der er mange gråzoner, men vi må som frivillige foreninger forsøge at navigere så godt og sikkert som muligt, så det frivillige arbejde forbliver frivilligt i ordets egentlige forstand.

Der er andre vigtige faktorer, som "forstyrrer" det frivillige arbejde, fx den stigende professionalisering af det frivillige arbejde og den øgede evalueringstrang, bl.a. i forbindelse med ansøgninger til f.eks. ministerielle satspuljer.

Der skal selvfølgelig samarbejdes,

men som frivillig forening skal der værnes om de frivillige, man skal ikke være bestiller – kontor, der finder de frivillige for derefter at videresende dem til et plejehjem. De frivillige skal være knyttet til den forening, de har henvendt sig til, for at blive frivillige, dvs. være forankret i et netværk.

Ældre Sagen i Aarhus Midt - Vestergade 8

Frivilligt arbejde – Hvem skaber rammerne?

Nis Peter Nissen,
direktør i
Alzheimerforeningen

Udgangspunkt i Nis Peter Nissens oplæg var følgende budskaber:

Frivilligt arbejde er frivilligt
og
Frivilligt arbejde er ikke gratis

Nis Peter Nissen slår fast med 7-tommersøm, at det er en absolut nødvendighed med et professionelt sekretariat, for at frivilligt arbejde er så attraktivt, at det kan tiltrække nye deltagere.

Alzheimerforeningen er en medlemsorganisation der har til formål at sikre bedre vilkår for demente og deres pårørende. Foreningens sekretariat har i alt 9 medarbejdere incl. Nis Peter Nissen, der tager sig af arbejdet med pjecer, brochurer, medlemsblad og telefonrådgivning.

Hvorfor: Tidligere blev frivillige iflg. Nis Peter Nissen frivillige på grund af pligt, ansvar, ideologi, samvittighed og loyalitet, dvs. mere personliggjort. I dag bliver de frivillige på grund af motivation og personlige udfordringer, ejerskab og indflydelse.

De frivillige bliver frivillige fordi de har hjertet med og bliver opfordret. Iflg. Nis Peter Nissen gælder det for langt de fleste frivillige og han siger i den forbindelse, at man fx skal bruge penge på at få indsamlere – ikke på at få folk til at give penge. Og de bliver ved med at være frivillige for-

di det giver mening, identitet og selvudvikling, det er socialt og sjovt.

Hvem: De frivillige er mangfoldige: uddannelsesmæssig baggrund, geografien der er store lokale forskelle, kvinder på social- og sundhedsområdet, alder – men få unge under 18 på social- og sundhedsområdet, interesser – men flest indenfor idræt og kultur, og

kulturel baggrund – men få indvandrere på social- og sundhedsområdet. Den ”typiske” frivillige i Alzheimerforeningen er kvinde, uddannelse indenfor social og sundhed, 45 – 70 år, bor i en større provinsby og dansk kulturel baggrund, samt pårørende eller arbejde indenfor demensområdet.

Rammerne: De fleste frivillige er tilknyttet en lokalforening, men mange foreninger oplever faldende interesse for foreningsarbejdet, involverer sig i den gode sags tjeneste, men flere og flere frivillige engagerer sig i konkrete, tidsafgrænsede og overskuelige aktiviteter og værdsætter den service og hjælp, de får fra de professionelle. Men de fleste ønsker ikke, at det frivillige skal erstattes af lønnet arbejde.

Det frivillige arbejde støttes med bureaukratisk og praktisk hjælp – **medlemslister**, indsamlingsvejledninger, tilladelser, informationsmaterialer mm, koordinering, uddannelse og inspiration, økonomi-

ske tilskud – konkrete aktiviteter og generelt foreningsarbejde, moralsk opbakning – ”sagens synlighed”, kendiseffekt, politisk aktivisme,

Don't ask what volunteers can do for you – ask what you can do for the volunteers

identifikation – og den gode sag, dvs. konkrete historier der taler til **hjertet**.

Igen slås det fast, at frivilligt arbejde gøres **frivilligt**, men iflg. Civilsamsfundsstrategien, okt. 2010 ønsker regeringen ”en systematisk inddragelse af civilsamfundet i opgaveløsningen (som) skaber mulighed for nye perspektiver på innovation og udvikling i den sociale indsats”.

Og igen: Frivilligt arbejde er **ikke gratis og** ”Regeringen ønsker der-

for at iværksætte en målrettet indsats for at styrke de frivillige organisationers kompetencer ift. rekruttering, fastholdelse og *fundraising*..... men Socialministeriet ønsker ”at udgiftspost nr. 24 (**Fundraising**) skal udgå af budgettet, da udgiften hertil *ikke kan dækkes* af puljens midler” (e-mail fra Socialministeriet 18. maj 2011). De to budskaber, der var indledning til oplægget, uddybes som afslutning. Det 1. budskab understreges igen: **frivilligt arbejde er frivilligt:** *Don't ask what volunteers can do for you – ask what you can do for the volunteers.*

Efterfulgt af følgende opfordringer: Lad være med at fokusere på hvad de frivilliges opgaver er i den kommunale indsats på socialområdet – brug kræfterne på at støtte de frivillige i det de frivillige gør af hjertet. Gør det lettere at være frivillig – for ansatte, ledige, ældre og alle aldre. Færre bureaukratiske regler for frivillige – arrangementer, tilladelser, ansøgninger mm. Gør det selv...

Hvorfor:

Tidligere blev de frivillige frivillige på grund af

- **Pligt**, ansvar og ideologi
- Samvittighed og **loyalitet**

I dag bliver frivillige frivillige på grund af

- Motivation og **personlige** udfordringer
- **Ejerskab** og indflydelse

frivilligt – opret en kommunal tidsbank med fx 12 minutter om dagen til frivilligt arbejde. Det 2. budskab:

**frivilligt arbejde er ikke gratis:
What ever we do – ask for their
money.**

Efterfulgt af følgende opfordringer:
Gør det lettere at samle penge ind til

frivilligt arbejde –fx landsindsamlinger, telefon- og gadesalg, stil gerne krav til ansvarlig forvaltning... men drop den bureaukratiske mangfoldighed, tag godt imod fundraisere – danskerne skal være lige så glade for de frivillige foreningers gade- og telefonsælgere som de er for skattelettelser, gå foran ...

Hvorfor:

- De frivillige bliver frivillige fordi
- De har **hjertet** med
 - De bliver **opfordret**

Og de bliver ved med at være frivillige fordi

- Det giver **mening**
- Det giver **identitet** og selvudvikling
- Det er **socialt** og sjovt

Hvem:

De frivillige er **mangfoldige**

- Uddannelsesmæssig baggrund
- Geografi – men store **lokale forskelle**
- Køn – men flest **kvinder** på social og sundhedsområdet
- Alder – men **få unge under 18** på social og sundhedsområdet
- Interesser – men flest indenfor **idræt og kultur**
- Kulturel baggrund – men **få indvandrere** på social og sundhedsområdet

Kilde: Foreningslivet i Danmark, SDU 2006

Hvem:

Den "typiske" frivillige i Alzheimerforeningen er

- Kvinde
- Uddannelse indenfor social og sundhed
- 45 – 70 år
- Bor i en større provinsby
- Dansk kulturel baggrund
- Pårørende eller arbejde indenfor demensområdet

Rammerne:

De fleste frivillige

- er tilknyttet en lokalforeninger – men mange foreninger oplever **faldende interesse** for foreningsarbejdet
- involverer sig i den gode sags tjeneste – men flere og flere frivillige engagerer sig i **konkrete, tidsafgrænsede og overskuelige** aktiviteter
- værdsætter den service og hjælp, de får fra de professionelle – men de fleste **ønsker ikke**, at det frivillige skal erstattes af **lønnet arbejde**

Rammerne:

Det frivillige arbejde støttes med

- Burekratisk og **praktisk hjælp** - medlemslister, indsamlingsvejledninger, tilladelser, infomaterialer mm
- **Koordinering**, uddannelse og inspiration
- Økonomiske **tilskud** – konkrete aktiviteter og generelt foreningsarbejde
- Moralsk **opbakning** – ”sagens synlighed”, kendiseffekt, politisk aktivisme, identifikation
- Den gode sag, der taler til **hjertet**

Rammerne:

Frivilligt arbejdes gøres **frivilligt**

- - men regeringen ønsker ”*en systematisk inddragelse af civilsamfundet i opgaveløsningen (som)skaber mulighed for nye perspektiver på innovation og udvikling i den sociale indsats.*” (Civilsamfundsstrategien)

Frivilligt arbejde er **ikke gratis**

og ”Regeringen ønsker derfor at iværksætte en målrettet indsats for at styrke de frivillige organisationers kompetencer ift. rekruttering, fastholdelse og **fundraising**

- - men Socialministeriet ønsker ”*at udgiftspost nr. 24 (Fundraising) skal udgå af budgettet, da udgiften hertil ikke kan dækkes af puljens midler.*” (e-mail fra Socialministeriet 18. maj 2011)

Budskaberne – frivilligt arbejde er frivilligt:

Don't ask what volunteers can do for you – ask what you can do for the volunteers

- Lad være med at fokusere på hvad de frivilliges opgaver er i den kommunale indsats på socialområdet – brug kræfterne på at støtte de frivillige i det de frivillige gør af hjertet
- Gør det lettere at være frivillig – for ansatte, ledige, ældre og alle andre
- Færre bureaukratiske regler for frivillige – arrangementer, tilladelser, ansøgninger mm
- Gør det selv ... frivilligt – opret en kommunal tidsbank med fx 12 minutter om dagen til frivilligt arbejde

Frivillighedssituationen - *quid pro quisquam*

Knud-Erik Sabroe,

dr.h.c., cand. psych. Formand Frivilligrådet MSO Aarhus Kommune

I det gamle Rom havde man et udtryk for visse former for mellem-menneskelig samspil, som hed ”*Quid pro quo*”, og det betyder ”noget for noget”. Det blev ikke kun brugt i det gamle Rom, det har været brugt op gennem historien, og det er såmænd også gyldigt i dag i en frivilligheds sammenhæng.

I samspillet mellem en giver og en modtager af en frivillig indsats, vil der i almindelighed være en umiddelbar gevinst for modtageren - modtageren får ”noget”.

Men, der vil også være et udbytte - en ”noget” gevinst - for den frivillige. Den ligger i den personlige tilfredsstillelse, som udførelsen af det frivillige arbejde giver. Men skal vi tale om det, der er kernen i den frivillige indsats, så er det snarere det, der med et andet latinsk udtryk hedder ”*Quid pro quisquam*”, og det betyder ”noget for nogen”.

Baggrunden for, at vi kan bruge udtrykket ”noget for nogen” er, at der i Danmark gennem generationer er udviklet en kultur, hvor vi kommer hinanden ved. Vi har skabt et samfund, hvor vi drager omsorg for hinandens ve og vel. Vi gør det i familiesammenhæng, men vi gør det også i samfundets varetagen af en ræk-

ke opgaver som eksempelvis omsorgen for svagere stillede medborgere, men også i den brede supplerende indsats, som er det frivillige sociale arbejde.

Vi har gennem 1900 tallet udviklet et velfærdssamfund, der livet igennem stiller en række muligheder til rådighed for sine borgere til selv at forme deres tilværelse. Men på vitale områder er samfundet også det sikkerhedsnet, der bliver spændt ud, når vi ikke længere er i stand til selv at håndtere tilværelsen. Gennem de senere årtier har der imidlertid været en tendens til at se samfundet som eneansvarlig for de omsorgskrævende medborgere. Men dette synspunkt har 2000 årenes økonomiske kriser ”spændt ben for”.

Det danske velfærdssamfund bæres på to søjler. Den ene søjle udgøres af det offentlige, den anden af civilsamfundet, af civilsamfundets al-

mennyttige, sociale og frivillige organisationer og ikke mindst de frivillige enkeltpersoner. Men oprettholdelsen og udviklingen af velfærdssamfundet kræver, at det offentlige og det civile samfund står sammen. Dette samspil må dog ikke udmønte sig i, at det offentlige pålægger frivillige opgaver og på den måde at fraskriver sig sit ansvar. Frivillige vælger og prioriterer selv deres indsats.

Frivilligt arbejde bygger på smuk vis bro på tværs af sociale skel. Men sådan har det ikke altid været, og det er først fra midten af 1900tallet, at denne samfundsudvikling er blevet stærk.

Frivilligt arbejde styrker også forbindelsen mellem ”borger og stat”. Det er en kobling, som kan spores til begyndelsen af 1900tallet, hvor foreningsdannelsen på arbejdsmarkedet og i andre sammenhænge førte til, at der skete en borgermedinddragelse i samfundsforhold, og herigennem i det frivillige arbejde.

Det frivillige arbejde er ikke bare ”brobygger” over sociale skel, det styrker også solidariteten mellem borgerne. ”Jeg gør noget for dig” i forventning om, at ”du gør noget for mig”. Man kan tale om en generaliseret gensidighedsnorm, hvor der skabes socialt samarbejde uden formelle kontrakter eller aftaler. Det frivillige arbejde er set på denne måde placeret på en linje mellem det man kunne kalde opofrelse og så en nøgtern beregning af et selvudbytte.

Den samfundsmæssige værdisætning af det frivillige arbejde kan på en sigende måde beskrives ved, at en folketingspolitiker på et møde i København for nylig udtalte, at betydningen af det frivillige arbejde kunne ses i den placering, som det i de seneste år har fået i de politiske partiers programmer.

I Europa er der millioner af mennesker, der engagerer sig aktivt i samfundet i deres fritid og udfører samfundsnyttige opgaver uden at få betaling for det. Det har fået Europa-

kommissionen til at erklære 2011 for ”Året for frivilligt arbejde”. Det frivillige arbejde sker over hele det brede felt fra forældre støtte i sportsklubber og i skolesammenhæng, over hjælp og støtte til udsatte grupper og svage ældre til aktiviteter med et bredere sigte som naturbeskyttelse og støtte til mennesker, der er ramt af naturkatastrofer eller krig. EU kommissionen skønner selv, at der er over 100 millioner EU-borgere, som deltager i en eller anden form for frivilligt arbejde. Danske tal peger på, at det i Danmark er godt hver tredje, men tallet er voksende.

Det frivillige arbejde ændrer og udvikler sig over tid, og den måde det frivillige arbejde sker på er forskellig fra land til land. Ja, selv indenfor den snævre kreds af skandinaviske lande er der forskelle. Der er også forskelle i, hvor de frivillige kommer fra. Vi ved fra danske tal, at eksempelvis alder og uddannelse spiller ind, når man ser på, hvem der er aktive inden for de forskellige frivillighedsområder.

Selv om antallet af frivillige i Danmark er stigende, så er vi, når vi sammenligner os med nordiske og andre europæiske lande, ikke placeret højt på skalaen. Det er da også regeringens mål, at hver tredje skal blive til hver anden, der udfører frivilligt arbejde. Man kan se, at væksten af frivillige især sker blandt unge og ældre, hvorimod de midterste aldersgrupper stagnerer.

På europæisk plan vurderer man, at den frivillige arbejdsindsats i økonomiske termer gennemsnitlig udgør 5 % af et lands Bruttonationalprodukt (BNP). Der har i Danmark været fremført tal på omkring 7 %, svarende lidt under 40 milliarder kroner, men procentangivelserne varierer afhængig af den valgte opgørelsesmåde i statistikkerne.

Vi har altså i 2011 et "Frivilligår". Men hvad kan grunden være til at erklære 2011 for "Frivilligår"? EU angiver selv en række ideelle grunde. De er eksempelvis,

1. at det frivillige arbejde er en væsentlig ressource, der nærer civilsamfundet, styrker solidariteten udgør et vigtigt element som støtte for udvikling af lokalsamfund.

2. at frivilligt arbejde er et betydeligt bidrag til opbygning af social kapital,

3. at frivilligt arbejde bidrager til den frivilliges personlige og sociale udvikling har en positiv betydning eksempelvis for de mellemmenneskelige relationer.

4. at frivilligt arbejde har en målelig økonomisk værdi kan give betydelige besparelser for offentlige tjenester.

Spørgsmålet om besparelser er ikke mindst et tema, som er blevet centralt i disse kriseår med store nedskæringer på de kommunale budgetter. EU gør dog opmærksom på, at det er vigtigt at sikre sig, at frivilligt arbejde supplerer den offentlige indsats, som er fastlagt i lovgivning, og ikke anvendes som en erstatning

for disse. Det samme gentages hyppigt i den danske debat. Men det må fremhæves, at det frivillige arbejde er afgørende for kvaliteten af den samlede sociale service og derfor må tælle i dens omfang.

.Hvad der er frivilligt arbejde bliver afgrænses i serviceloven. Her står, at frivilligt arbejde udføres:

- uden fysisk, retlig eller økonomisk tvang
- ikke er lønnet
- er rettet mod personer uden for den frivilliges familie og slægt
- er til gavn for andre end én selv og ens familie
- er formelt organiseret.

Udover disse formelle karakteristika, hvad kendetegner så det frivillige arbejde?

1. Et grundtræk er, at frivilligt arbejde ofte involverer en ansigt til ansigt kontakt mellem den, der yder det og

modtageren af den frivillige indsats. Frivilligt arbejde vil i almindelighed sigte mod, at gøre livsbetingelserne og livsoplevelsen bedre for modtageren.

2. Grundudgangspunktet er, at der er et menneske, der har brug for støtte/hjælp, og at der er et andet menneske som er villig til at give denne støtte eller hjælp.

3. Den frivillige hjælp ydes ofte ud fra oplevelsen af et moralsk ansvar og et etisk grundsyn, som omfatter medmenneskelighed.

4. Det er også ofte påpeget, at frivilligt arbejde ikke er ”venstrehåndsarbejde”, men er et kvalificeret arbejde, som udføres med en kompetence baseret på livserfaring og i nogle tilfælde måske også en faglig kompetence.

Det er vigtigt, at denne kompetencebetonede indsats anerkendes af det offentlige, men også at de frivillige får mulighed for at vedligeholde disse kompetencer. Det frivillige arbej-

de skal have de bedst tænkelige vilkår for at kunne være den særlige og supplerende indsats, der gør en forskel i mange menneskers hverdag.

Men det frivillige sociale arbejde må ikke give anledning til grænsestridigheder med de faglige omsorgsmedarbejdere. Det frivillige arbejde må ikke føre til en udgrænsning af de kvalitative aspekter i det professionelle omsorgsarbejde og kun efterlade de konkret praktiske opgaver til de professionelle omsorgsmedarbejdere.

Hvis man ser videre på EU kommissionens tanker om frivilligt arbejde, er der tre forhold der træder frem.

1. EU argumenterer for en større inddragelse af unge i samfundslivet generelt og ikke mindst i frivilligt arbejde.

2. EU mener, at de befolkningsmæssige ændringer i Europa har ført til, at der er et stort antal potentielle frivillige i ældrebefolkningen.

3. EU opfordrer virksomhederne og andre operatører i den private sektor til at yde finansiel støtte til frivilligt arbejde, som et led i deres sociale ansvar.

Vi ser i Danmark virksomheder komme på banen i forhold til dette sidste. Det er dog endnu ikke på et niveau, som det findes i en række andre lande, som vi sædvanligvis sammenligner os med.

Hvis vi anskuer de tre EU udspil i et dansk perspektiv, er der måske ideer, som brugt inden for den sociale sektor kunne bidrage til at fastholde (udvikle) velfærden i vores samfund og sikre omsorgen for de svageste. Om det kan bære, vil årene fremover vise.

Knud-Erik Sabroe

Charteret... i samvirke med Socialministeriet og Kulturministeriet

Udviklingen af det danske demokrati og det danske velfærdssamfund bygger på et enestående og aktivt samspil mellem det frivillige Danmark/ Forenings-danmark og det offentlige. Det er historien om, hvordan bønder, husmænd, arbejdere og andre bidrog til at opbygge Danmark. Det frivillige Danmark/ Foreningsdanmark er frivillige sociale organisationer, idrætsforeninger, kulturelle og kirkelige organisationer, oplysningsforbund, ungdomsforeninger, handicaporganisationer, patientforeninger, beboerforeninger, græsrodsorganisationer, internationale NGO'er og mange flere.

Det frivillige Danmark er mangfoldigt og strækker sig fra uformelle netværksorganiseringer til, hvad der ofte betegnes som Foreningsdanmark, dvs. foreninger og organisationer med formaliserede politiske beslutningssystemer.

For at styrke og udvikle samspillet mellem det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og det offentlige er repræsentanter for parterne enige om at udarbejde et charter med grundlæggende værdier og rammer for dette samspil.

FORMÅLET ER

- at give den enkelte borger de bedst tænkelige rammer for at være en aktiv del af forpligtende fællesskaber og styrke samfundets sammenhængskraft

- at bidrage til respekten for det frivillige Danmarks/Foreningsdanmarks mangfoldighed af formål og organisationsformer
- at styrke og udvikle samspillet mellem det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og det offentlige med respekt for forskellighederne
- at fastholde og udvikle det frivillige Danmarks/Foreningsdanmarks bidrag til samfundets udvikling, fællesskabernes velfærd og den enkeltes livskvalitet
- at synliggøre og fremme den frivillige indsats.

GRUNDLAGET FOR DEN FRIVILLIGE INDSATS

Foreningernes og organisationernes selvstændighed er et fundamentalt vilkår for det frivillige Danmark/Foreningsdanmark. Det er medlemmerne og deltagerne, som via deres demokratiske rettigheder tager beslutninger om foreningernes og organisationernes virke.

Den grundlovssikrede foreningsfrihed er således en vigtig forudsætning for Foreningsdanmark.

Det frivillige Danmark/Foreningsdanmark udgøres af selvvalgte fællesskaber i al deres mangfoldighed.

Den enkeltes engagement, ansvar og aktive deltagelse i samfundet og dets fællesskaber danner grundlag for den frivillige indsats.

VÆRDIEN AF DEN FRIVILLIGE INDSATS

Den frivillige indsats tager udgangspunkt i menneskers ønske om at skabe aktiviteter og påvirke samfundsudviklingen på lokalt, nationalt og internationalt plan.

Det frivillige Danmark/Foreningsdanmark er en engageret og kritisk med- og modspiller til det offentlige. Det bidrager til livskvalitet og velfærd for den enkelte, de mange og samfundet. Det frivillige Danmark/Foreningsdanmark kan vise det offentlige nye veje og bidrage til samfundsudviklingen.

Det frivillige Danmark/Foreningsdanmark fremmer, at mennesker med forskellige forudsætninger mødes i forpligtende fællesskaber og aktiviteter.

Det frivillige Danmark/Foreningsdanmark fremmer interessen for det fælles og er af afgørende betydning for et levende demokrati. Det bidrager til udvikling af afgørende kompetencer i forhold til demokratisk forståelse, meningsdannelse, samarbejde, ledelse og organisering.

SAMSPILLET MELLEM DET OFFENTLIGE OG DET FRIVILLIGE DANMARK

Samspillet skal baseres på tillid og respekt for hinandens opgaver og roller. De frivillige organisationers ret til selv at vælge og prioritere deres opgaver skal respekteres. Der er brug for en omfattende og alsidig frivillig indsats; men den skal ikke erstatte den offentlige indsats. Foreninger og organisationer, der

modtager offentlig støtte, bør have beskrevet værdier, mål og rammer for deres arbejde. Beskrivelsen udarbejdes af dem selv uden offentlig indblanding.

Medvirken til samfundsudviklingen
Det frivillige Danmark/
Foreningsdanmarks bidrag til samfundsudviklingen tager udgangspunkt i det enkelte menneske, som inspireres og udvikles til sammen med andre at tage ansvar for sig selv og sine medmennesker. Velfærdssamfundet udvikles i fællesskab bl.a. gennem vidensdeling og dialog på alle niveauer. Derved forbedres grundlaget for nye initiativer – herunder lovgivningen.

Der bør fortsat skabes muligheder for, at frivillige organisationer kan udvikle og afprøve nye løsninger på samfundsproblemer, for eksempel ved at eksperimentere med nye partnerskaber mellem det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og det offentlige.

Viden og erfaringer fra det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og fra samspillet med det offentlige bør i højere grad indsamles, videreformidles og eventuelt gøres til genstand for forskning.

Lovgivning og ressourcer
Det offentlige kan ikke sikre, at Danmark har en bred og aktiv vifte af foreninger og andre frivillige organiseringer – det kan kun de frivillige selv. Men det offentlige har en forpligtelse til at medvirke til, at det ikke gøres unødigt besværligt at udføre en frivillig indsats.

Derfor skal kommende love m.v. vurderes i forhold til deres konsekvenser for den frivillige indsats, således at de ikke får utilsigtede virkninger.

Det offentlige anerkender og støtter den frivillige indsats. Den offentlige støtte skal give vide rammer for det frivillige virke, livet i foreningerne og organisationerne – herunder mu-

ligheder for uddannelse, udvikling og forsøg, der styrker kvaliteten i arbejdet.

Grundprincippet er, at de almindelige offentlige tilskud gives, så de frivillige organisationers selvbestemmelse ikke anfægtes.

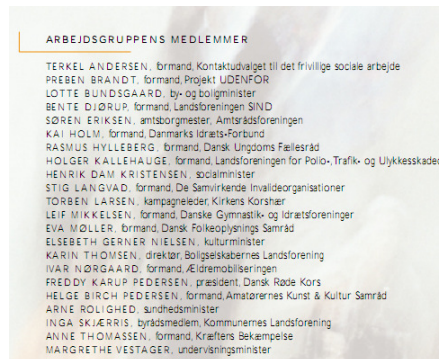
Det offentlige kan afsætte midler til styrkelse og iværksættelse af fælles initiativer mellem det offentlige og de frivillige organisationer eller målrette midler mod særlige opgaver, som det frivillige Danmark/Foreningsdanmark kan påtage sig at løse.

Det er hensigtsmæssigt, at møder i offentligt iværksatte udvalg m.v. tilrettelægges, så de ikke forhindrer frivillige i at deltage af økonomiske, arbejdsmæssige eller organisatoriske grunde.

FORTSAT DIALOG

Arbejdsgruppen bag charteret og regeringen opfordrer til, at charteret

benyttes som udgangspunkt for fortsat dialog om værdier, rammer og konkrete muligheder for samspil mellem det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og det offentlige på alle niveauer i samfundet.

Selvom dette charter er mere end en halv snes år gammelt udtrykker det fortsat en række grundlæggende betragtninger om det frivillige Danmarks møde med den offentlige sektor. Men chartret tager desværre ikke stilling til det ”funktionær-frivillige” Danmark, der tegner sig.

MERE VIDEN OM Rammer og vilkår for den frivillige virksomhed i Danmark

Funding:

§18 midler, Projektpuljen, Fondsmidler, Tips/lotto, Private, EU, Andre

Isobro – brancheorganisationernes indsamlingsorganisation
Projektrådgivningen
Skattelovgivningen

[Temaer på frivillighed.dk](#)
[§ 18 i Lov om social service](#)
[Web-håndbog om samarbejde mellem foreninger og kommuner](#)

[Børneattester](#)
[Dokumentation af frivilligt socialt arbejde](#)
[Kompetenceudvikling af frivillige](#)
[Ledelse i frivillige organisationer](#)

[Partnerskaber](#)
[Puljer og fonde](#)
[Unge og frivilligt arbejde](#)

Få gratis rådgivning om frivilligt socialt arbejde: Du er velkommen til at [kontakte Center for frivilligt arbejdes rådgivere](#), som kan give dig svar på konkrete spørgsmål om frivilligt arbejde, foreningsarbejde, lovgivning og regler i forhold til frivilligt socialt arbejde med mere.

De uundværlige

Ove - en også lyttende ordstyrer til debataften på Frederiksberg 17. marts

*Af Ove Lund
Samtalepartner, cand. psych.
Formand for Socialpolitisk For-
ening i Hovedstaden og Krisecen-
tret Garvergården. I øvrigt frivillig
i Frivilligt Forum, Det Europæiske
Hus, Kvindekrisecentret Den Åbne
Dør, Familieprojekt Home-Start og
Københavns Kommunes kontaktud-*

De mennesker der deltager i frivilligt socialt arbejde er mennesker der mener, at vi har et ansvar for hinanden og at verden kan ændres. Mennesker der af solidaritet, menneskeligt overskud, medmenneskelig forfølelse, drømme om en bedre verden eller utålmodig virkelyst engagerer sig og gør noget ved uretten, ved formynderiet, ved "vi-ved-bedsterne".

Frivillige er de nærmeste til at standse floden, flytte bjerget og høre græsset gro.

Hvis samfundet vil fastholde sig selv som samfund, dvs. som noget vi finder sammen om, bliver enige om og realiserer i fællesskab, så er de frivillige ikke alene nødvendige, men uundværlige. De er en del af alle de mange mennesker der hver eneste dag gør noget for nogle andre. For familien, for vennen, for naboen, for skolen, for den fremmede.

Når de frivillige er nødvendige, er det fordi der er mennesker, der har haft livsvilkår, der ikke gav dem mulighed for at forstå sig selv som andet end sig selv. Og dermed er undraget at forstå sig selv. Mennesker der af mangel på muligheder har givet sig skæbnen og tilfældet i vold. Mennesker der bliver ramt hver for sig, fordi den fysiske, psykiske og sociale forarmelse altid er individuel. Hvert enkelt af disse mennesker har brug for de frivillige til at sætte skæbnen på begreb, sætte tilfældighederne i system og forsøge at begribe sig selv.

Men de frivilliges arbejde og holdninger har et videre perspektiv. Netop fordi frivillighedsarbejdet pr. definition er konkret bundet til tid, sted og handling rækker det ud over sig selv – ud over tiden, stedet og handlingen. Det engagement der forankres i det konkrete vil altid

rumme hele verden og alle mennesker. Det er abstraktionen der er ekskluderende, mens konkretheden altid er inkluderende.

Danmark er i krise – i en moralsk, etisk og holdningsmæssig krise – og det vil det blive ved med at være, selv om det synes at være ekstra slemt for tiden. Det er formodentlig prisen for at være i bevægelse.

Ved sidste århundredes midte kunne man stadig betragte mennesker der på en eller anden måde i deres eksistens havde subsumeret og eksponeret noget større end sig selv som fællesskabets ikoner.

Vi kunne kalde det "ikon-århundredet". Vort århundrede tror jeg ved århundredets slutning vil kunne benævnes "mantra-århundredet", det århundrede hvor besværgelser af enhver art viste sig at være den drivende kraft.

"Mantraet til magten" er, om ikke slagordet, så dog realiteten.

Det civile samfund er midt i al sin foreløbige ubestemmelighed formodentlig den mest dynamiske og potente modvægt mod mantrasamfundet. Det civile samfund der er af kød og blod, som består af dig og mig, som refererer til konkrete mennesker, følelser, tanker og begivenheder og som i det hele taget repræsenterer det der først og fremmest karakteriserer mennesket: konkret-hed og fællesskab.

Det er i denne sammenhæng det frivillige sociale arbejde skal ses. Ikke som mindelser om fortidens ideologier, men som budbringere af de værdier og holdninger der er funderet i et menneskesyn der fastholder, at mennesket og det menneskelige fællesskab er udgangspunktet og endemålet for livet

Frivillige er mangeartede og har forskellige motiver til at deltage i det frivillige sociale arbejde. Som "frivillighedstyper" kan f.eks. nævnes:

Meritfrivillige (studerende og andre der regner med at deltagelse i frivilligt socialt arbejde bedrer deres fremtidige muligheder)

Retfærdighedsfrivillige (mennesker der er motiverede af politiske, etiske eller religiøse vurderinger og overbevisninger)

Samvittighedsfrivillige (mennesker der ikke med god samvittighed kan se på at andre lider på den ene eller anden måde)

Skæbnefrivillige (mennesker med samme sygdom eller skæbne)

Socialfrivillige (mennesker der søger et fællesskab gennem frivilligt socialt arbejde)

Usynlige frivillige (mennesker der uden at være organiserede over en frivillig social indsats i det daglige)

Virksomhedsfrivillige (mennesker der som en del af deres ansættelsesforhold kompenseres for deres frivillige sociale indsats)

Funktionærfrivillige (mennesker der er ansat til at organisere og

facilitere det frivillige sociale arbejde)

Mange frivillige tilhører flere af de ovennævnte hovedgrupperinger, men alle er frivillige, fordi de har friheden til at engagere sig i forhold til de mennesker, som de mener, kan have glæde af den støtte som de hver især kan give, og frihed til at arbejde på den måde, som de finder hensigtsmæssig.

Frivillige kan altså have mange forskellige baggrunde for at udføre frivilligt socialt arbejde.

Set i et samfundsperspektiv kan frivillige spille forskellige roller:

De frivillige som *havkatte*, som dem der yder kritiske modsigelser til det etablerede system.

De frivillige som *stifindere*, som dem der finder nye veje, opdager de lurende farer i god tid, får idéer til nye veje i det sociale arbejde.

De frivillige som *nybyggere*, som dem der rykker grænserne, opdyrker nyt land og danner nye fællesskaber.

De frivillige som *gnidningsfrie*, som dem der etablerer projekter efter den aktuelle politiske vejledning.

De senere års praksis – senest markeret ved regeringens ”National samfundsstrategi – En styrket inddragelse af civilsamfundet og frivillige organisationer i den sociale indsats” (se side 52) – peger i retning af, at man ønsker at fremme gnidningsfriheden på bekostning af i særdeleshed ”havkattene”.

Hvis gnidningsfriheden vinder frem, vil samfundet miste det vigtigste frivillige kan give og som repræsenteres af havkattene, stifinderne og nybyggerne. Og dermed vil alle frivillige i princippet blot blive andenklasses ulønnede funktionærer i omsorgsbureaukratiet.

Folketing, regering, regioner og kommuner repræsenterer folket med stadig mindre legalitet og virkning, fordi de hidtidige styreformer er blevet markedsgjorte (økonomifiksering, gallupokrati, spindoktorer, globalisering osv.). De formaliserede demokratiske in-

stitutioner bliver derfor mere og mere opfattet som en særlig form for multinational virksomhed ("forretningen Danmark") og mindre og mindre som folkets fora.

For at vende denne udvikling har vi brug for et stærkt civilsamfund og frivillige der kan yde kritisk modsigelse til det etablerede system, finde nye veje i løsningen af tunge sociale problemer og rykke grænserne i retning af større fælles social ansvarlighed.

Havkat i fad med grønsager og bacon

Trænger du til en pause i læsningen er her en opskrift til 2 personer

INGREDIENSER

250 g havkat
2 springløg
2 gulerødder
1 rød peberfrugt
1 bouillonterning
2 dl fløde
4 skiver bacon
Rucola

FREMANGSMÅDE

Baconskiverne ristes sprøde på en pande og lægges til afdrypning. Havkatten brunes gylden i baconfedtet. Læg den i et smurt ildfast fad og krydr med peber. Springløg, gulerødder og peberfrugt skæres i tynde skiver, og ristes på en pande. Tilsæt 1 dl bouillon og lad det koge ind til det halve. Tilsæt fløde og giv saucen et kort opkog. Smag til med salt og peber og hæld saucen over fisken. Fadet sættes i en 200 grader varm ovn i 20 minutter. Retten pyntes med bacon og rucolasalat.

SERVERING

Kan serveres med kogte kartofler, pasta, ris eller brød

En havkat hedder i øvrigt på latin: *Anarhichas lupus*

Og du kan også lave en udmærket fiskesuppe

Og så en lille 2-siders deh reklamepause

Hjertet kender ingen grænser
- en skæbnefortælling i 25 linoleumstryk
Af Elizabeth Andersen

Elizabeth Andersen signerede sin bog på Kultorget den 24/11 2010. Elizabeth har givet lov til, at overskuddet fra salget må gå til projektet med og for unge udviklingshæmmede i Kirgisistan, så de kan få en chance til et selvstændigt liv uden for institutionernes og ”eksperternes” omklamring.

Jussi Adler-Olsen har i sin seneste bog fortalt om Sprogø-pigerne og de overgreb, der blev gjort på pigerne i racehygiejnens tvangsterilisering og institutionalisering. Det gør Elizabeth også. Elizabeth fortæller her sin egen historie i 25 ætsende billeder, der siger mere end mange ord.

Du kan købe bogen ved at skrive til **deh:**

post@europeanhouse.org
eller ringe til 3324 3720

Bogen koster 35 kr + forsendelse

Og du er velkommen til at komme forbi

Socialt ansvar på tværs af grænser: det er stadig handling, der skaber forvandling

Vi samler fortsat ind til projektet for og med unge udviklingshæmmede i Kirgisistan - og du kan være med ved at sende en donation på **giro 424-6608**

Du kan også høre mere om projektet og Kirgisistan ved at **ringe til Lise From**, formand for deh, på **telefon 3324 3720**. Eller **skrive til deh - europeanhouse.org**
Uraniavej 5, 1878 Frederiksberg C

Vær med til at gøre en forskel

Gaver og donationer til deh er fradragsberettigede efter ligningslovens §8 og §12. Du skal blot oplyse dit CPR nr sammen med gaven. Kontakt deh og hør nærmere: 3324 3720 eller 3211 8611

Socialt ansvar på tværs af grænser
deh kampagnen HVOR F..... LIGGER KIRGISISTAN?

Vil du være med til at skaffe midler til et grønt værksted for unge udviklingshæmmede i Kirgisistan ?

 deh
europeanhouse.org

Hvad er social kapital?

Det Nationale Forskningscenter for arbejdsmiljø (NFA) definition af social kapital:

”Virksomhedens sociale kapital er den egenskab som sætter organisationens medlemmer i stand til i fællesskab at løse dens kerneopgave.

For at kunne løse denne kerneopgave er det nødvendigt at medlemmerne evner at samarbejde og at samarbejdet er baseret på et højt niveau af tillid og retfærdighed”

Social kapital handler på en arbejdsplads om, at kunne og ville samarbejde om arbejdspladsens kerneopgave, og dermed sikre alle i virksomhedens - arbejdsgiverens, ledelsens og medarbejdernes – fælles interesse: den fortsatte eksistensberettigelse. Kerneopgaven er afhængig af

virksomhedstype: et produkt eller en serviceydelse. Forudsætningen for at dette samarbejde bliver en succes er, at alles særlige interesser tilgodeses i et rimeligt omfang, og at samarbejdet er baseret på et højt niveau af gensidig tillid og retfærdighed.

Social kapital handler altså om den måde tingene på en arbejdsplads foregår på og ikke hvad der foregår:

- Bliver konflikter håndteret på en ordentlig måde?
- Bliver de enkelte medarbejdere og grupper behandlet retfærdigt?
- Bliver arbejdsopgaverne fordelt retfærdigt?
- Har medarbejderne og ledelsen gensidig respekt for hinanden og tillid til hinandens arbejde?

Er arbejdsvilkårene i orden?

Er de beslutninger der tages meningsfulde i forhold til at udvikle og udføre virksomhedens kerneopgave? osv.

*Fra Socialrådgiverforeningen,
www.socialrdg.dk*

At arbejde seriøst med social kapital er ikke et midlertidigt projekt. Det virker kun, hvis det bliver en fast del af organisationens måde at fungere på. Og der er ingen faste drejebøger for processen, men mange gode værktøjer, man kan bruge efter behov. Find nogle på arbejdsmiljo-web.dk. Som f.eks. Disse to hæfter, der kan fås gratis i PDF.

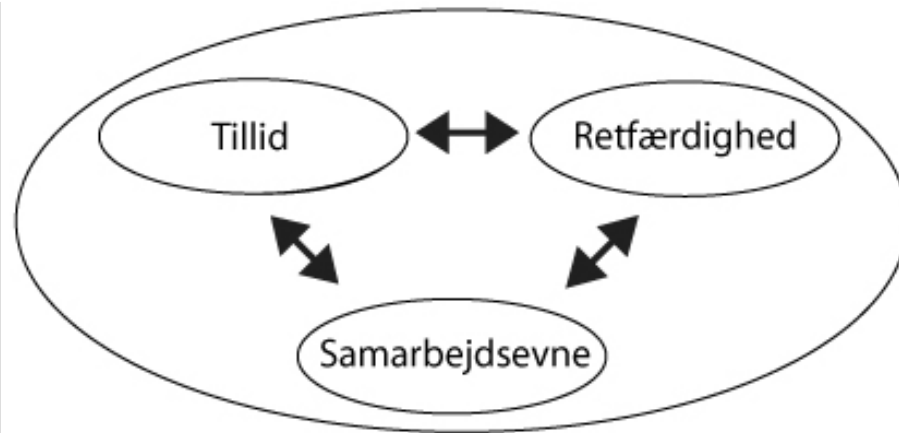

Hæftet giver et bud på, hvordan du kan få øje på *den sociale kapital* og optimere den sammen med den gruppe af medarbejdere, du har personaleansvar for. I hæftet får du en introduktion, fem øvelser og interview med fire arbejdspladser, der har afprøvet øvelserne: En bank og en statslig, en regional og en kommunal arbejdsplads på kontorområdet. Hæftet bygger videre på den viden, som er høstet af forfatterne bag NFA's hvidbog om Social Kapital.

Fakta om materialet

Type: Inspirationsmateriale
Målgruppe: Ledere
Anvendelse: Inspiration
Udgiver: Branchearbejdsmiljørådet
Finans / Offentlig Kontor & Administration
Sideantal: 28
Udgivelsesår: 2010
Forfatter: Morten Bichel & Luise Falhof, Kombic.
Foto: Thomas Søndergaard
Ansvarlig: Mads Kristoffer Lund

Tre slags sociale relationer

Social kapital har altså fokus på hele virksomheden og evnen til indbyrdes at samarbejde på kryds og tværs af arbejdspladsen.

Og evnen til at samarbejde er afhængig af, hvor gode eller dårlige de indbyrdes sociale relationer er. Der er tre forskellige former for sociale relationer:

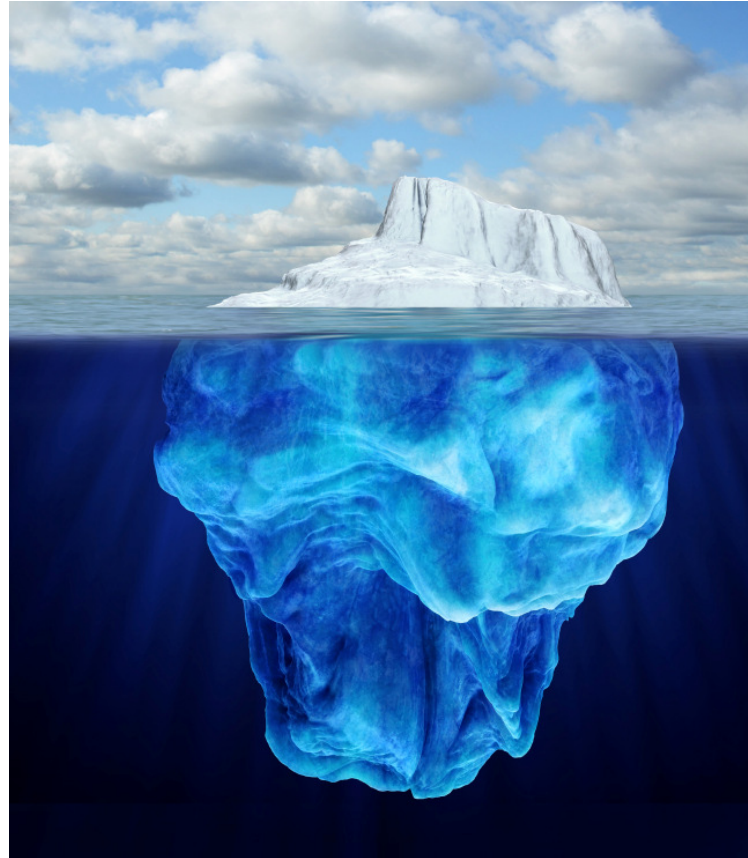
Bonding, bridging og linking.

Bonding dækker over de samlende sociale relationer, der knytter menneskene indenfor en arbejdsgruppe eller en afdeling sammen.

Bridging dækker over de brobyggende relationer, der eksisterer mellem arbejdsgrupperne og/eller afdelingerne.

Linking dækker over de forbindende relationer, der eksisterer mellem virksomhedens ledelse og medarbejdere.

**Frivilligt arbejde
er som et isbjerg
- kun 1/10 er synligt
for omverdenen**

Foreninger og social kapital i Danmark

Af Lars Torpe,
Lektor ved Aalborg Universitet

Oplægsholder ved **deh** debataften
den 17. marts 2011

Når diskussionen om den sociale kapitalers kilder er så væsentlig, skyldes det selvfølgelig, hvilket mange er enige om, at social kapital er en kollektiv ressource, som alle har gavn af. Og samtidigt en ressource, som på linje med andre former for kapital kan være et vigtigt parameter for et områdes eller en nations velstand og velfærd. Har man tillid til hinanden, er der mange ting, der går lette-

Det nye ved Putnam var måske især, at han benyttede betegnelsen "social kapital" om de forbindelser, individer knytter til hinanden i civilsamfundet, nemlig forbindelser præget af tillid og af gensidighedsnormer udviklet i og gennem sociale netværk. Betegnelsen var ny, men indholdet var sådan set ikke. Og Putnam lagde da heller ikke skjul på slægtskabet til den franske filosof Alexis de Tocqueville, der i 1830'erne havde skrevet bogen "Democracy in America" (Tocqueville 2002), hvor han havde fæstnet sig ved de frivillige sammenslutningers demokratiske potentialer. Gennem foreningsvirksomhed så Tocqueville muligheden for at overvinde den asociale individualisme, han så dukke frem i det moderne samfund. Og som han frygtede kunne bane vejen for et despotisk styre. Et stærkt civilsamfund var den bedste garant for, at det ikke skete. Tocqueville bruger ikke selv betegnelsen social kapital. Begrebet får først navn langt senere. Men det, han taler om, er i realiteten det samme, nemlig villigheden til at indgå i et samarbejde med andre om fælles løsninger, også selv om man umiddelbart er mest tilbøjelig til at gå egne veje.

Fra Lars Torpe, 2009

re, både når det handler om at formulere løsninger og efterfølgende at få dem implementeret. Og det er ofte social tillid, der ses som den afgørende grundkomponent i social kapital.

I Putnams bestemmelse af social kapital indgår sociale netværk på linje med social tillid i bestemmelsen af social kapital. Men hvori er

det egentlig, at Putnam og andre med ham forestiller sig, at foreningsdeltagelsen bidrager til at skabe social kapital. Også her kan man gribe tilbage til Tocqueville, idet der af "Demokratiet i Amerika" kan uddrages to måder, hvorpå foreningslivet kan tænkes at bidrage til at øge den sociale kapital. For det første kan frivillige foreninger betragtes som et forbindende led mel-

lem det enkelte individ, det omgivende samfund og staten. De udfylder det offentlige rum og som sådanne er de med til at skabe den sociale sammenhængskraft, som Tocqueville frygtede ville gå tabt i det moderne samfund. For det andet udvikler foreningslivet samarbejdsvaner hos de deltagende individer. Det bliver naturligt at samarbejde om fælles løsninger, man udvikler forståelse for andre synspunkter, og der udvikles færdigheder i samarbejdets kunst.

Man kan på den baggrund tale om to funktioner af foreningslivet i relation til social kapital. For det første en direkte funktion, hvor foreningerne binder forskellige dele af samfundet sammen og derigennem skaber et større samarbejde. For det andet en indirekte funktion, hvor foreningerne bidrager til at skabe de holdningsmæssige forudsætninger for et samarbejde med andre. Herunder falder ikke mindst det at have tillid til andre. I det første tilfælde

kan man tale om en forbindende rolle, i det andet tilfælde om en socialiserende rolle.

Den forbindende rolle:
Frivillige foreninger som ”samfundets kit”

Den socialiserende rolle:
Foreningsdeltagelse som kilde til social tillid

Lars Torpes tekst er fra *Foreningslivet i Danmark: Under udvikling eller afvikling?* fra Syddansk Universitet, 2009.
Redaktør: Gunnar Lind Haase Svendsen

Hvordan kan foreningssamfundet historisk set have bidraget til produktionen af *social kapital* i Danmark både i kraft af dets socialiserende og dets forbindende rolle?

Lars Torpe sonderer mellem tre perioder (Torpe 1998). Den første periode går fra 1850'erne til omkring 1900. I den periode er det især socialiseringsfunktionen, der har betydning. Den anden periode går fra 1900 til 1950'erne. I denne periode kommer den forbindende funktion til, så det både er denne og socialiseringsfunktionen, der genererer social kapital. Endelig har vi den tredje periode fra 1950'erne til i dag, hvor det mere og mere alene bliver den forbindende funktion, der får betydning for den sociale kapitaldannelse.

Frivillige foreninger som ”samfundets kit”

Af Lars Torpe - fortsat

Spiller alle foreninger en forbindende rolle, og er alle foreninger nogenlunde lige vigtige i så henseende, vil omfanget af social kapital være ligefrem proportionalt med antallet af foreninger i samfundet. Men så enkelt er det ikke.

Det er Tyskland under Weimarrepublikken 1919-33 et ganske illustrativt billede på (*Berman 1997*). Her var ganske vist et væld af foreninger, men snarere end at ”bygge bro” til omgivelserne bidrog foreningerne til at forstærke de sociale og kulturelle opdelinger. Hertil kommer, at de politiske institutioner ikke var gearede til et samarbejde med samfundets organiserede interesser.

På begge områder adskiller den tyske udvikling sig fra den samtidigt danske, hvilket naturligt får én til at

tænke på, om vi her finder en medvirkende årsag til den modsatte demokratiske udvikling: Hvor det parlamentariske demokrati faldt sammen i Tyskland, blev det konsolideret i Danmark (Gundelach & Torpe 1999).

Erkendelsen af, at det ikke er antallet af foreninger eller foreningsmedlemskaber, der betyder noget, men hvilken karakter foreningerne har, såvel internt som eksternt, fik Putnam til at foretage en sondring mellem åbne og udadvendte foreninger, der producerer ”bridging” social kapital og lukkede og indadvendte foreninger, der producerer ”bonding” social kapital (Putnam 2000).

Kun de foreninger, der åbner sig mod omverdenen, har positive effekter på demokratiet og kan betragtes som et positivt tilskud til hele samfundets sociale kapital. Det har

også været fremført, at selv om foreninger er åbne og udadvendte, bidrager de ikke nødvendigvis med det samme tilskud af social kapital. Idrætsforeninger er i dagens Danmark både åbne og udadvendte, men har jo i modsætning til eksempelvis politiske organisationer ikke som deres primære formål at kommunikere med omgivelserne. Formodningen er derfor, at politiske organisationer i større udstrækning end idrætsforeninger bidrager til at forbinde medlemmerne med det omgivende samfund (Stolle & Rochon 1998).

Endelig kan også medlemskabets karakter spille en rolle. Om det overvejende er passivt eller aktivt. Alt andet lige formodes foreninger med et aktivt medlemskab at spille en større rolle i formidlingen mellem individet og det omgivende samfund end organisationer med et overvejende passivt medlemskab.

Men dog ikke anderledes end at også foreninger med et helt igennem passivt medlemskab kan spille en forbindende rolle (Wollebæk & Selle 2003). Hos Putnam opstår social kapital i relationen mellem individer og grupper i samfundet. Social kapital ses med andre ord som et civilsamfundsfænomen, nemlig som et udtryk for den potentielle villighed til at samarbejde langs samfundets horisontale linjer, uanset om de enkelte organisationer, der indgår i samarbejdsnetværket er hierarkisk organiseret eller har en "græsrodsstruktur". Derimod er relationen til de statslige og kommunale institutioner mærkeligt fraværende (Torpe 2007).

Det er nok ikke tilfældigt, men afspejler formentlig en civilsamfundscentreret tilgang, som ser relationen mellem individ og stat som værende styret af andre principper end relationerne i det civile samfund, og som derfor også kun vanskeligt kan rumme de netværk, der ligger i krydsfel-

let mellem det civile samfund og staten. Sådanne netværk er med tiden blevet stadig flere i takt med, at velfærdsstaten har nedbrudt grænserne mellem det civile samfund og staten. I dag består grænselandet ikke kun af de organisationer og institutioner, der befolker den politiske offentlighed, men også af en række halvoffentlige og halvpri- vate netværk, organisationer og institutioner, der deltager i implementeringen af offentlige politikker. Snarere end organisationer, der står uden for og mellem civilsamfundet og staten og formidler mellem disse, indgår de i et omfattende og mangfoldigt offentligt samarbejdsnetværk, som i dag af og til omtales som offentlig-private partnerskaber.

Der er derfor behov for som en del af bestemmelsen af social kapital også at kunne favne disse netværk. Flere har brugt udtrykket "linking social kapital" som betegnelse for den kapital, der udvikler sig i relationen mellem det private og det of-

fentlige (Szreter 2002, Lowndes & Prachett 2007). I den forbindelse kan der sondres mellem den forbindende kapital, der udvikler sig mellem grupper/organisationer i det civile samfund og den forbindende kapital, der udvikler sig i mødet mellem grupper/organisationer og staten.

Den sociale kapital
kan forstås som et sæt af uformelle
normer og værdier,
fælles for medlemmer
af en bestemt gruppe,
der gør det muligt at samarbejde
blandt dem.

Derfor er det en del af social teori
og kan betragtes
som et centralt element
i den menneskelige og økonomiske
udvikling.

Foreningsdeltagelse som kilde til social tillid

Af Lars Torpe - fortsat

Med social tillid menes generaliseret tillid, dvs. tillid til personer, man ikke kender, men som man møder ”på sin vej”. Hvis foreningerne har en socialiserende rolle, må vi derfor forvente, at foreningsaktive personer har højere tillid end ikke foreningsaktive, og at der i lande med mange foreningsaktive mennesker er mere tillid end i lande med få foreningsaktive personer. Forholder det sig sådan?

Ikke hvis man skal tro en række af de kvantitative undersøgelser, der er foretaget. Som nævnt viser disse, at der på landeplanet ikke er nogen sammenhæng mellem foreningsdeltagelse og social tillid og på det individuelle plan i bedste fald kun en beskedent sammenhæng (Hooghe 2007). De fleste af disse analyser anvender talmateriale fra den inter-

ationale værdiundersøgelse. Som afhængig variabel anvendes følgende spørgsmål: ”Alt i alt – mener De, at folk er til at stole på eller mener De, at man ikke kan være for forsigtig, når man har med mennesker at gøre”. Svarkategorien er dikotom: ”De fleste er til at stole på”, og ”man kan ikke være forsigtig nok”.

Som uafhængige variabler anvendes et spørgsmål om, hvilke foreninger man tilhører, og om man udfører frivilligt arbejde i disse. Det er med henvisning til disse undersøgelser, at den såkaldte civilsamfundstilgang til studiet af den sociale kapitals kilder afvises til fordel for en politisk institutionel tilgang (Rothstein & Stolle 2007). Spørgsmålet er imidlertid, om der ikke er tale om en lige hurtig nok afvisning. Fælles for de ovennævnte undersøgelser er nemlig, at de ikke tager hensyn til den forskellige kontekst, foreningerne

indgår i. De tager m.a.o. ikke hensyn til, at medlemskab og frivillig aktivitet kan betyde noget forskelligt, afhængigt af om der eksempelvis er tale om et afrikansk eller et europæisk land. Sådanne hensyn bør nok tages. I hvert fald viser en nyligt offentliggjort undersøgelse af Sigrid Rossteutcher (2008), at der er væsentlige forskelle mellem vestlige lande og andre lande i verden. På landeplanet viser der sig nemlig i Vesteuropa at være en rimelig stærk sammenhæng og på individplanet en svag til moderat sammenhæng mellem foreningsdeltagelse og social tillid. Derimod er sammenhængen på begge planer meget svag eller endog negativ i Østeuropa, Afrika og til dels Asien.

Interessant er ikke mindst det forskellige udfald i Øst- og Vesteuropa, for selv om disse lande befinder sig i samme verdensdel, ved vi, at der på

grund af den langvarige periode med forskellige regimeformer i det 20. århundrede er store forskelle i den måde, hvorpå det civile samfund er organiseret. Ganske vist er de vesteuropæiske lande forskellige på en række punkter, men der er også nogle klare fællestræk med hensyn til foreningsstruktur og samarbejde med det offentlige (Maloney & Rossteutscher 2007). Det kan være det, der slår igennem.

Den relativt svage sammenhæng på individplanet kan desuden pege i retning af, at socialiseringsfunktionen betyder mindre end den forbindende funktion. Hvis det var socialiseringsfunktionen, der betød noget, ville vi have forventet en klar sammenhæng mellem frivillig aktivitet i foreningerne og social tillid, men der viser sig kun at være en svag sammenhæng. Rent faktisk er sammenhængen mellem frivillig aktivitet og tillid noget svagere end sammenhængen mellem tilhørsforhold og tillid.

At socialiseringsfunktionen ikke spiller nogen stærk rolle kan ikke undre. Organisationer spiller generelt en mindre rolle i holdningsdannelsen, end de gjorde for 50 år siden eller mere. På det område har individualiseringen og de hermed forbundne krav om større refleksivitet sat sig igennem (Gundelach & Torpe 1997).

Hertil kommer, at andre socialiseringsinstanser har vundet frem. Noget forskning tyder på, at tilliden til omgivelserne grundlægges i barndommen (Uslaner 2002), og her betyder institutioner som skolen og familien nok mere end foreningerne. Det kan dog godt tænkes, at foreningsdeltagelsen senere i livet kan spille en marginal rolle, men her må man igen antage, at andre relationer har større betydning, f.eks. arbejdspladsen og øvrige institutioner, man er i kontakt med i dagligdagen, samt endelig de informationer, man via offentligheden får om andre grupper og samfundsforhold mere generelt.

At det er på landeplanet snarere end på individplanet, vi ser en sammenhæng mellem foreningsdeltagelse og social tillid i Vesteuropa, tyder på, at det er via den forbindende rolle, at foreningerne i dag skaber social kapital.

Effekten skabes således ikke på det individuelle plan, men på samfundsplanet som et resultat af evnen og viljen til at indgå i fælles drøftelser og aftaler om løsning af fælles samfundsmæssige problemer. Der er altså ikke tale om en effekt, der udgår fra civilsamfundet alene. Snarere opstår den i samspillet mellem foreningerne og staten. Jo mere tillid, der genereres i dette samspil, jo større vil den sociale sammenhængskraft vise sig at være.

Bonding og bridging beskriver de vandrette sociale relationer, mens linking beskriver de lodrette. Social kapital handler altså om hvor godt samarbejdet fungerer; både i mellem kollegerne internt i gruppen, mellem de forskellige grupper samt mellem ledelsen og medarbejderne.

Lars Torpe lægger op i Møstings Hus på Frederiksberg 17. marts 2011

Indtryk fra debataftenen om frivillighed og social kapital i Møstings Hus på Frederiksberg. Også et arrangement som dette er afhængig af frivillige til at slæbe og stå for forplejningen. Med Maybrit Bonde i spidsen for en gruppe frivillige, bl.a. tre 12-årige piger lykkedes det at skabe en god ramme om aftenen.

Civilsamfundsstrategien i Danmark

Vi indgår alle som en del af civilsamfundet. Civilsamfund bruges som en fællesbetegnelse for de aktører og grupperinger, som eksisterer imellem og uafhængigt af privatsfæren, markedet og det offentlige i et demokratisk samfund. Grænserne mellem de forskellige sfærer er dog ofte ikke helt klare, og mange aktiviteter i samfundet går på tværs heraf.

Civilsamfundet lader sig med andre ord vanskeligt afgrænse. Civilsamfundet er f.eks. foreninger, fonde, selvejende institutioner, grupper, interesseorganisationer, netværk og meget andet. Civilsamfundet er f.eks. også

friskoler, fodboldklubber og ikke mindst aktive medborgere i boligområder og frivillige organisationer.

Civilsamfundet knytter os sammen som samfund, fordi civilsamfundet bærer nogle grundlæggende værdier i det danske samfund. Værdier som demokrati, personligt ansvar og samfundssind trives og udvikles i civilsamfundet. Civilsamfundet er med andre ord grundlaget for aktivt medborgerskab og sammenhængskraft i samfundet.

Civilsamfundet udgør derfor en samfundsmæssig værdi, som regeringen ønsker at være om.

Civilsamfundet udgør også en stor samfundsmæssig ressource. Hvor stor er vanskelig at sætte tal på, fordi værdier som medborgerskab og sammenhængskraft ikke kan gøres op i tal. *(Regeringen, oktober 2010)*

Initiativer taget og tages...

Danmark har en lang tradition for, at borgerne er engagerede i frivillige organisationer. Det er et godt udgangspunkt for at udvikle civilsamfundet yderligere. Denne ambition skal ses i sammenhæng med en række udfordringer:

Hvordan kan civilsamfundet bidrage yderligere til at udfordre og udvikle den sociale indsats?

Hvordan fremmes aktivt borgerskab?

Hvordan sikrer vi rekruttering og fastholdelse af frivillige i den sociale indsats?

Forskellighed er en styrke, men også en udfordring...

At forstå hinandens ståsted i forskellige sfærer...

At skabe klare spilleregler

For at skabe denne udvikling er regeringens civilsamfundsstrategi:

1. Styrke innovation og udvikling i den sociale indsats
2. Fremme aktivt medborgerskab og frivillighedskultur
3. Styrke de frivillige organisationers virke
4. Styrke det tværgående samarbejde

Det foreslås, at man revitaliserer Chartret for samspil mellem de frivillige organisationer og det offentlige. Bl.a. ved at gennemføre en række dialogmøder lokalt mellem foreninger og kommunerne og derigennem øge de frivilliges inddragelse i den sociale indsats.

- **Sammenhængende frivilligpolitikker.** Regeringen har nedsat et udvalg, der i foråret 2010 er kommet med en række anbefalinger til at styrke det lokale samarbejde mellem kommune, frivillige foreninger og erhvervsliv.
- **Frivilligrådet.** Regeringen nedsatte i 2008 Frivilligrådet, der rådgiver socialministeren og Folketinget om den frivillige sektors rolle og indsats i forhold til sociale udfordringer.
- **Permanent støtte til frivilligcentre.** Regeringen har sammen med satspuljepartierne i efteråret 2009 gjort støtten til de lokale frivilligcentre i kommunerne permanent.
- **Frivillig gældsrådgivning.** Regeringen har sammen med satspuljepartierne taget initiativ til at give støtte til etablering af frivillig gældsrådgivning, der har til formål at hjælpe socialt udsatte mennesker.
- **Frivilligt forløb på ungdomsuddannelser.** Regeringen har taget initiativ til, at alle, der tager en ungdomsuddannelse, fra skoleåret 2009/2010 tilbydes et forløb med frivilligt arbejde.
- **Fritidspas.** Som en del af satspuleaftalen for 2010 er der i perioden 2010-2013 afsat i alt 81,7 mio. kr. til udbredelse af erfaringerne fra "Forsøg med fritidspas".
- **Deltagelse i idræts- og foreningslivet for børn af vanskeligt stillede forældre.** Ordningen bidrager til, at udsatte børn og unge – herunder især nydanske børn og unge – kan deltage i idrætslivet på lige fod med deres kammerater og opnå en varig tilknytning til foreningslivet.
- **Forretningsdrevet samfundsansvar.** Regeringen har siden 2008 arbejdet aktivt med at udbrede kendskabet til, at danske virksomheder kan øge deres konkurrenceevne og skabe værdi for deres forretning ved at arbejde med samfundsansvarlige aktiviteter (CSR).
- **Center for Socialt Entreprenørskab.** Regeringen har sammen med satspuljepartierne støttet Center for Socialt Entreprenørskab med i alt 10,9 mio. kr. over en fireårig periode.
- **Center for Socialøkonomi.** Regeringen har sammen med satspuljepartierne støttet Center for Socialøkonomi med i alt 10,8 mio. kr. over en fireårig periode.

Hvem sætter dagsordenen i det frivillige arbejde?

Af Lise From, formand for de

En arbejdsgruppe, nedsat af Socialministeriet, offentliggjorde i maj 2010 en rapport om sammenhængende kommunale frivillighedspolitikker - analyser og anbefalinger om samarbejde mellem kommuner, frivillige organisationer og erhvervslivet om løsninger af sociale udfordringer. Den opsummerende konkluderende, at "kommunerne er vigtige for den frivillige sektors rammebetingelser, både økonomisk og ved lån af faciliteter, men også ved at åbne for egentlige partnerskaber om løsningen af konkrete opgaver".

Gennem de senere år, har der gentagne gange været givet udtryk for, at "de frivillige" er en ekstra ressour-

ce, og at de skal sikre velfærden. Regeringens ambition er iflg. *National civilsamfundsstrategien* "at styrke civil samfundet og sikre en mere systematisk inddragelse af civilsamfundet i den sociale indsats ved bl.a. at sammentænke civilsamfundets aktiviteter og den sociale indsats".

Begrebet social kapital opstår, når nogle mennesker der har et problem mødes og sammen finder en løsning på dette problem uden at andre behøver at blive indblandet.

frivillige organisationer, myndigheder på alle niveauer, virksomheder og politisk opbakning, der kan skabe en frivilligheds-infrastruktur.

Mange politikere taler i disse år om "sammenhængskraft i det danske samfund", som en forudsætning et velfungerende velfærdssamfund, bl.a. fordi sociale netværk i den sammenhæng har værdi. Gennem det sociale netværk, baseret på normer og tillid, har man som individ adgang til nogle ressourcer, der udspringer af denne mellem menneskelighed, der opbygges en social kapital. Derved får social kapital en synergi - effekt. der rækker udover det umiddelbart sammenlignelige - ($2 + 2 = 5$), dvs. en merværdi.

Regeringen nævner i sin indledning til *National civilsamfundsstrategi* at "Civilsamfundet udgør en samfundsmæssig værdi, som regeringen ønsker at værne og udvikle udgør også en stor samfundsmæssig ressource. Hvor stor, er vanskeligt at sætte tal på, fordi værdier som medborgerskab og sammenhængskraft ikke kan gøres op i tal".

Men hvad sker der i et samfund med sammenhængskraften, når den sociale kapital, dvs. det frivillige arbejde udsættes for/præges af en stigende og stærk professionalisme? En professionalisme der indebærer at politikere udpege problemerne, konsulenter formulerer projekter, som fundraisere søger de økonomiske midler til, så et stigende antal "funktionæransatte" projektmedarbejdere kan etablere rammerne som udfyldes af frivillige aktører.

Hvis frivilligt arbejde fortsat skal hvile på et reelt frivilligt grundlag, hvor det er de frivillige selv der sætter dagsordenen, hvordan kan det så gøres?

Hvorfor frivilligt arbejde?

Af Lise From, formand deh

Grundlovens vedtagelse i 1849 sikrede de borgerlige frihedsrettigheder, hvorved foreningen som organisation for alvor brød igennem som organisationsprincip på næsten alle samfundsanliggender. I Danmark er den frivillige sektors og det frivillige arbejdes historie også foreningernes historie.

Foreningen som organisationsprincip dækker næsten alle samfundsanliggender: politiske partiforeninger, interesseorganisationer, idrætsforeninger, fagforeninger, velgørende foreninger osv.

Ifølge den danske regerings nationale civilsamfundsstrategi er ambitionen at styrke civilsamfundet og sikre en mere systematisk inddragelse af civilsamfundet i den sociale indsats ved bl.a. at sammentænke civilsamfundets aktiviteter og den sociale indsats.

Det er måske derfor ikke så underligt, at overskrifter i medierne i stigende grad gennem de senere år har handlet om det frivillige sociale arbejde, der pr. definition er rettet mod de - efterhånden mange - forskellige grupper, der udstødes og derfor af den ene eller anden grund ikke udøver et aktivt medborgerskab.

[Handler det også om at frivillige aktører skal medvirke til at oprettholde det såkaldte velfærdssamfund?](#)

I en kommentar i Berlingske 27/4 2010 skrev *Pernille Weiss Terkildsen*, at det ikke er alt frivilligt socialt arbejde, der reelt er socialt frivilligt arbejde. PWT mener, der i øjeblikket sker en ubehagelig kapitalisering af socialt arbejde, hvor diskurserne fra CSR-trenden (corporate social responsibility) og dårlig kommunal drift flettes sammen på usmagelig

måde, der tvinger skatteborgerne til at acceptere at betale to gange for velfærdsydelse - først over skatten og senere ved "arbejdsweekender". For hvem kan være imod at gøre noget, alle synes er 'godt'?

PWT skriver videre: Borgmestre og kommunaldirektører står med hovedet på skrå og påstår "ellers hænger økonomien ikke sammen".

Man kan være uenig eller enig med PWT, men hun rejser et centralt dilemma om motiverne for frivilligt arbejde: handler det om at aflaste kommunernes økonomi eller handler det om, at man gør en indsats, fordi man ikke bare kan acceptere, at nogen har dårlige muligheder - at man handler på sin forundring og forargelse. At frivilligt arbejde er noget man gør, fordi det giver ens eget liv en etisk og meningsfuld dimension. Og ikke fordi kommunen ikke selv kan gøre det ordentligt.

Mere frivilligt socialt arbejde - flere udstødte...

Der er altså god grund til at være opmærksom på motiverne til det stigende frivillige sociale arbejde i fremtidens velfærdssamfund.

Socialministeriet udgav i 1995 en samling essays³ i anledning af FNs verdens-topmøde om social udvikling, hvor *Egon Clausen* i sit forord bl.a. skriver: "Det danske velfærdssystem et system som de fleste tilsyneladende er enige om at bevare, er det alligevel truet af sammenbrud. Det mærkelige er nemlig, at samtidig med at økonomien er vokset, har der også været en vækst i antallet af udstødte. Ligheden er åbenbart ikke så lige som den har været."

Forside-rubrikken POLITIKEN MENER skrev den 31. august 2011 "Politikerne har glemt de overflødiggjorte", der handler om trefjerdedels-samfundet, hvor hver fjerde dansker mellem 18 og 64 år - 800.000 plus/minus - er på passiv

forsørgelse. Sådan var det i 1990'erne. Sådan var det under opsvinget. Og sådan er det i dag".

Da Socialministeriet i 1998 udgav sin betænkning om frivilligt socialt arbejde i fremtidens velfærdssamfund beskrev man allerede, hvordan det offentlige sektor ville opleve et øget pres og det frivillige arbejde ville blive præget i stigende grad af påvirkning fra markedssektoren.

"Der tegner sig derfor en situation, hvor der vil være bud efter en frivillig social indsats og de frivillige organisationer, men hvor rammerne for den frivillige indsats ikke på forhånd er givet. Udfordringen bliver derfor at sikre de frivillige organisationer nogle rammer og vilkår, som kan medvirke til at styrke den frivillige sociale indsats".

Særligt peges der på, at den kommunale arena vil komme til at udgøre rammen for udviklingen i den frivil-

lige sektor. Dertil kommer den øgede fokus på brugerinvolvering, som er blevet særlig synlig med de seneste års udvikling af frivilligt arbejde i offentlige organisationer.

Andre udfordringer er tendensen til øget professionalisering i de frivillige sociale organisationer, som kan berøre de værdier, som ellers kendetegner den frivillige sociale sektor, herunder især det stærke medlemsdemokrati. Den øgede differentiering i interessevaretagelsen, som er sket op gennem det 20. århundrede, må ligeledes diskuteres i relation til udsatte samfundsgrupper og deres status blandt de frivillige sociale organisationer.

Det er en stor udfordring for de frivillige foreninger også at kunne inkludere de mange mennesker i udsatte situationer i deres arbejde, så civilsamfundet ikke "brækker midt over" i velfærdens os og dem.

Bliv frivillig i arbejdstiden

Et tema på Frivillighedsårets afsluttende konference handlede om at blive frivillig i arbejdstiden:

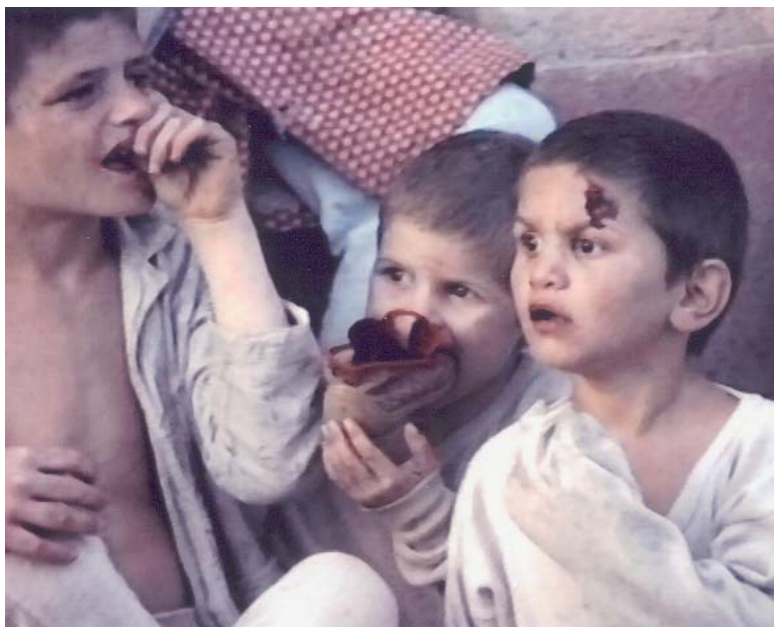
Arbejdslivet danner ofte ramme om vores hverdag, både når vi er på arbejdspladsen og i tiden udover arbejdet. Hvad betyder den måde, vi indretter arbejdslivet på for, hvordan vi er medborgere – og kan måden, vi er medborgere på i arbejdslivet, have konsekvenser for vores øvrige liv?

Og med **deh**'s perspektiv kunne man tilføje spørgsmålet: Er der overhovedet tale om frivilligt arbejde? Eller er det mere en fremragende efteruddannelse og trivselsfremme for medarbejdere og virksomheder?

Allerede først i 1990'erne var der flere af **deh**'s medlemmer, der var med i Storstrøms amts samarbejde med Red Barnet om at udvikling af de umenneskelige børneinstitutio-

ner i Rumænien. Et arbejde, der involverede 7 danske amter i en storstilet indsats, som **deh** fortsat følger op. Men dette blev ikke be-

tragtet som frivilligt arbejde, men som en meget god og effektiv efteruddannelsesindsats for medarbejderne, der var med.

Arbejdet i Rumænien går nu videre på 20. år fordi der er fortsat er brug for en indsats. Men nu har arbejdet bare ingen interesse i offentligheden og medierne. Og derfor heller ikke i virksomhederne. Derfor er indsatsen endnu sværere...

Derfor kan det let blive en fordrejning, når man i dag siger: Bliv frivillig i arbejdstiden, og flere og flere ansatte får lov til at udføre opgaver for frivillige organisationer i arbejdstiden. Og som *Vibeke Molin*, Skandia udtaler til Urban 15/3 2011:

”Vi går ikke blåøjet ud og påstår, at det kun er for samfundets skyld. Det giver også mere tilfredse medarbejdere og et godt omdømme som virksomhed. Derfor er det en win-win situation.”

Professor og frivillighedsforsker *Lars Skov Henriksen* kalder tendensen for en hybrid i samme artikel:

”Det er jo ikke klassisk frivilligt arbejde, når man får løn for det. Derfor er det en udvidelse af frivillighedsbegrebet”. LSH kan se både fordele og ulemper ved det.

”De frivillige organisationer får adgang til ressourcer og specialiserede kompetencer, som kan være meget værd. Samtidig er der en begrænsning i forhold til typen af opgaver.

Det vil sjældent være om-sorgsarbejde, og man opnår næppe den loyalitet, der er blandt andre frivillige som identificerer sig med en enkelt sag eller organisation”.

Kombinationen af flere og flere funktionær-frivillige og arbejdsgiverbetalte frivillige vil uvægerligt lægge op til så store forandringer i det frivillige arbejdes vilkår, at man nok i andre sammenhænge ville kalde det et *paradigmeskift*.

Som yderligere forstærkes af oplevelseskulturens indmarch i det danske samfund, dvs. at det frivillige arbejde skal give deltagerne *en fælles brusen* med aktiviteter tilrettelagt i afgrænsede begivenheder. F.eks. Roskilde festival eller en march, et loppe-marked. Mens tilrettelæggelsen overlades til de ansatte funktionær-frivillige.

Det europæiske år for frivilligt arbejde 2011

EU kommissionens indsats

EU Kommissionen igangsætter en række aktiviteter i løbet af Frivillighedsår 2011. Det drejer sig blandt andet om:

- EYV Tour - en kampagnetur gennem Europa
- EYV Relay-team - formidling af de gode historier om frivilligt arbejde i EU
- EYV Websites - information og nyheder om aktiviteter
- Tematiske konferencer for såvel frivillige, organisationer samt politikere og beslutningstagere i EU.

Læs mere om de europæiske aktiviteter på EU Kommissionens EYV 2011-portal: <http://europa.eu/volunteering/>

Frivillighed og projektmennesket

Filosoffen *Anders Fogh Jensen* fra Århus Universitet udgav i 2009 sin bog "Projektsamfundet". Den blev fulgt af en kortere udgave: "Projekt-mennesket". Den korte udgave stiller skarpt på det menneske, der lever nu, og tager udgangspunkt i vidt udbredte hverdagsfænomener. Den fuldt udtrukne bog har et større historisk perspektiv og tegner et mere komplekst billede.

Projektmennesket illustrerer meget fint det *paradigmeskift*, der synes at være i gang også på frivilligområdet.

Arbejde, fritid, kærlighed, møder, sundhed, ferier, skolegang og selvudvikling ser i dag ud til at flyde sammen i et stort kaos. Men i sine bøger forklarer Anders Fogh Jensen, at dette rod har sin egen orden: projektet.

Vi omgås tid, rum og hinanden på nye måder - præget af midlertidighed, usikkerhed, ad hoc-løsninger, overbookninger, aflysninger og fraværet af klare forventninger. Det foreløbige 'ja' dominerer, fordi pas-sagen er blevet et kronisk vilkår.

Projektets logik findes f.eks. i dans, i forvaltning, i sundhedspolitik, i fodbold, i kærlighedslivet, i virksomhe-

den og i det, der engang hed privatlivet. Bogen dykker ned i disse højst forskellige eksempler fra hverdagen - og stiller på den baggrund en samtid-diagnose, der beskriver de muligheder og problemer, dagens projektsamfund byder på. Dette studie i menneskets måde at organisere samfundslivet på gennem projekter på det personlige og samfundsmæssige plan giver et billede af, hvorfor opgaven med at skaffe frivillige til foreninger og organisationer er en helt anden end for blot en halv snes år siden.

De fleste har adskillige arbejdsprojekter i gang, og hertil kommer alle projekterne i fritiden. Mange vil sikkert kunne acceptere betegnelsen *projektmennesket* om nutidens i hvert fald unge mennesker. **Spørgsmålet er så, om traditionel ledelse i de frivillige foreninger dur i denne situation? Eller er der behov for Livsledelse?**

Når man taler om især små foreninger er der en tendens til at tage udgangspunkt som om, der var tale om ét projekt / en aktivitet - og en fuldtidsprojektleder/funktionær-frivillig ansat.

Og mange foreninger er fokuseret på et tema eller en interesse, f.eks. en sportsgren, et handicap eller en sygdom. Men det er sjældent, de kun har en enkelt aktivitet. Naturligvis kan denne *kassetænkning* lettere give foreningen identitet og et klart formål. Tænk blot på *Børnecancerfonden*.

Men for mange små foreninger som f.eks. **deh** dur dette traditionelle foreningsbillede ikke. Her arbejder vi bredt med mange grupper og aktiviteter, selvom vi er små. For vi mener, det er vigtigt *at praktisere principper* om at gå på tværs, inkludere alle udsatte mennesker og grupper - og skabe plads til udfoldelse og muligheder for og med alle mennesker. Problemet er, at "de små" ikke har ressourcer til at gå på tværs.

Så kan civilsamfundsstrategien og andre politikker nok så meget udtrykke ønsket om samarbejde på tværs - og bruge Ældrerådene som et godt eksempel: Ældreråd er f.eks. drivkraft for en aktiv nærdemokratisk debat og i netværksdannelse mellem lokale råd, pensionistforeninger og ældreorganisationer i kommunerne. Men Ældreråd er også en kommunal støttet struktur, som vel reelt ikke kan kaldes en selvstændig, uafhængig organisation

De frivillige organisationer er altså forskellige, og der er brug for forskellige måder at lede på i forskellige sammenhænge. *Opgaven som leder af frivillige er at motivere dem til at udføre deres opgaver bedst muligt. Det kræver både viden og ressourcer. Viden er der inspiration og redskaber til i håndbogen *Ledelse af frivillige* af Rie Frilund Skårhøj & Dorte Kappelgaard, 2011. At finde ressourcerne er fortsat en tidskrævende udfordring!*

Hvordan med de unge i det frivillige arbejde?

Center for frivilligt arbejde tegner et billede af "fødekæden" i det frivillige arbejde. Noget helt afgørende for en bæredygtig udvikling af civilsamfundets frivillige indsats. Udfordringen ligger i at omsætte viden til praksis.

Hvor mange unge deltager i frivilligt arbejde?

Knap en tredjedel (29 %) af alle unge i alderen 16-25 år deltager i frivilligt arbejde i det danske foreningsliv. Unge er lidt mindre aktive end befolkningen generelt, hvor 35 % deltager i frivilligt arbejde. Til gengæld er unge overordentlig positivt indstillet og omtrent halvdelen af de unge, som ikke udfører frivilligt arbejde, siger, at de gerne ville, hvis de blev opfordret til det.

Unge er ofte drevet af interesse for det de beskæftiger sig med, mens den lidt ældre generation typisk bliver opfordret eller valgt til at udføre frivilligt arbejde i en forening.

På hvilke områder er unge engageret?

17 % af unge mellem 16-25 år er frivillige inden for fritidsområdet

4 % af unge mellem 16-25 år er frivillige inden for social og sundhedsområdet

3 % af unge mellem 16-25 år er med i politisk arbejde

Hvilke opgaver beskæftiger de unge sig med i deres frivillige arbejde?

14 % af de unge frivillige mellem 16-25 år beskæftiger sig med praktisk frivilligt arbejde

13 % af de unge frivillige beskæftiger sig med uddannelse - f.eks. som instruktør eller trænere

10 % af de unge frivillige beskæftiger sig med oplysning og information

8 % af de unge frivillige arbejder med at skaffe midler, fundraising

8 % af de unge frivillige er beskæftiget som kontaktpersoner

7 % af de unge frivillige sidder i udvalg og bestyrelser

7 % af de unge frivillige beskæftiger sig med administration, sekretariatsopgaver ol.

Eksperter har peget på, at vi ikke automatisk vil arbejde frivilligt. Der skal mere til: Vi skal alle opfordres og motiveres. Sociologen *Dorte Kappelgaard* har sit speciale undersøgt, hvad der får unge danskere til at deltage og forblive i frivilligt arbejde (KD, 20/4 2009).

DK fandt, at unge stiller krav om, at arbejdet skal være meningsfuldt her og nu, og at de selv kan være med til at præge rammerne og indholdet. De vil være med i hele processen, så de føler, at det er deres eget projekt. Og så vil de gerne anerkendes for det, de gør.

Motivationen kan være, at man har det sjovt sammen. Det er vigtigt, at man som frivillig organisation både opsøger potentielle frivillige og skaber et miljø, der er tiltrækkende og gør, at folk bliver hængende, når først de har været inde at kigge.

I sit specialearbejde er Dorthe Kappelgaard nået frem til, at det er et miljø, der vækker fire centrale følelser.

Den unge frivillige skal opleve, at der er et tydeligt formål, som lederne sætter ord på løbende. Det skal

kunne ses og føles, at man gør en reel forskel. For det andet er oplevelsen af fællesskabet vigtig. En fællesskabsfølelse, der bygger på fælles værdier og ikke kun en lang fælles historie, så det er let for nye at komme ind og tage del i fællesskabet. For det tredje skal man føle, at man får lov til at udleve

nogle af sine egne idéer og opleve, at man gør noget særligt, som man kan være stolt af og blive anerkendt for. Og endelig: Følelsen af at blive ac-

cepteret og holdt af som helt menneske, ikke bare som en, der er frivillig. Den dimension af motivationen er ofte undervurderet. Nærvær er noget af det, der er mangel på i samfundet, understreger flere af de unge, jeg har talt med.

Hvis man som frivillig organisation kan skabe et miljø, der er attraktivt, og som det er nemt socialt at blive en del af, så tror jeg, at der er mange flere, som vil arbejde frivilligt, end man går og tror

Sociologen Dorthe Kappelgaard

skere med lektierne end synge protestsange i rundkreds.

Dermed ikke sagt, at unge i dag ikke har holdninger til samfundet om-

kring dem. Det er netop vi unges holdninger, der er bærende for Den Humanitære Revolution. Men holdningerne går i dag hånd i hånd med handling. Og det er netop, hvad kendetegner revolutionen – at vi unge er klar til at tage et medansvar for samfundets svageste. Sådan skriver *Jeppe Toft Hansen*, landsstyrelsesmedlem, og *Mads Espersen*, landsformand i Ungdommens Røde Kors.

Og de fortsætter: vi danske unge er dybt påvirkede af, at så mange børn og unge har det dårligt i samfundet omkring os. Og vi handler i stigende grad på urimelighederne. Det ser vi hos Ungdommens Røde Kors, hvor vi de seneste år har oplevet en nærmest eksplosiv tilstrømning af unge frivillige. Den store fremgang i frivilligskaren er til dels et udtryk for en strategisk satsning, men også i høj grad et udtryk for en stadig stigende humanitær bevidsthed hos danske unge. *Og det kræver så kun ressourcer og rammer til at skabe et attraktivt miljø, siger deh.*

Bliv frivillig og gør en forskel

Af Lise From, formand for deh

Og så lige lidt mere om Frivilligåret: Europa Kommissionens lancerede den 2. december 2010 sloganet for det europæiske Frivillighedsår 2011 "Bliv frivillig og gør en forskel".

Europæisk år for frivilligt arbejde 2011

Frivillighedsåret sigtede mod at

- begrænse hindringerne for frivilligt arbejde i EU
- styrke frivillige organisationer
- forbedre kvaliteten af den frivillige indsats
- belønne og anerkende frivillige aktiviteter
- styrke bevidstheden og værdien, og
- betydningen af frivilligt arbejde

I EU er omkring 100 millioner mennesker i alle aldre involveret i frivilligt arbejde i en endeløs række af aktiviteter, der gør deres lokalsamfund stærkere og rigere. Dette har ikke mindst været udbredt i et land som Danmark, hvor foreningsmedlemskab har spillet en central rolle i civilsamfundets konkrete udfoldning af solidaritet og social sammenhængskraft.

Men denne form for frivillighed er under pres i hele Europa, fordi især unge (i alle aldre) ikke længere "melder sig ind" i det frivillige arbejde som tidligere. Dette gælder fra sportsklubbernes trænere og ledere over det frivillige sociale arbejde til humanitære organisationers indsats. Alle steder vokser kravene til oplevelser, tids - afgrænsede og selvrealiserende aktiviteter, hvis man skal tiltrække både unge og ældre mennesker til at yde en frivillig indsats.

Formålet med Frivilligåret var at skabe debat om de nye rammevilkår og livsbetingelser, der er nødvendige for at facilitere og organisere det frivillige arbejde i fremtidens civilsamfund - set fra de små organisationers perspektiv.

Mens EU i stigende grad har haft opmærksomhed på frivilligt arbejde i alle dets former i de sidste år, er vi stadig langt fra en omfattende strategi og indsats på europæisk niveau, der kan fremme, anerkende, facilitere og støtte frivilligt arbejde for at realisere dets fulde potentiale.

Et af de spørgsmål der især rejser sig både i forhold til EU og til de danske offentlige myndigheder er de mere og mere krævende ansøgningsprocedurer, der gælder. Dette udelukker mange fra at være med, hvis man ikke er en stor organisation med mange funktionær-frivillige og netværkende fundraisere.

Den officielle afslutning på EU's Frivillighedsår 2011

Bare invitationen til Frivillighedsårets afsluttende konference illustrerer sprogligt ganske godt de tendenser til det offentlige og markedskræfternes indtrængen i civilsamfundets frivillige arbejde:

Frivilligrådet byder velkommen til den nationale afslutningsevent for frivillighedsåret samt Frivilligrådets årsmøde. Vær med på en dag, hvor vi lader energien fra Frivillighedsårets aktiviteter fylde de rå og upolerede rammer i Lokomotivværkstedet og tager fat på ét af de mest aktuelle emner for vores samfund:

MEDBORGERSKAB PÅ HVERDAGSLIVETS ARENAER.

Stadig flere ønsker, at medborgerskab skal fylde mere – i samfundet, i løsningen af velfærdsopgaver og i den enkeltes liv. Men hvordan sikrer vi, at vores ansvar som medborgere bliver en integreret del af hverdagen og ikke en kasket, vi kan tage af og på?

På konferencen ser vi på, hvad vi alle kan gøre for at blive mere aktive medborgere i hverdagen. Du transporteres gennem hverdagslivets are-

ner, hvor vi gør holdt tre steder: Første stop er lokalområdet, hvor vi ser nærmere på medborgerskab der, hvor vi bor. Dernæst holder vi ind på kontoret for at se på medborgerskab der, hvor vi arbejder, og til sidst tager vi ud i det blå for at se på medborgerskab der, hvor vi holder fri.

Frivillighedsåret har sat frivillighed og medborgerskab på programmet i 2011. Nu tager vi afsked med året med et levende galleri, som præsenterer nogle af årets mange sjove, kreative og virkningsfulde aktiviteter.

Dagen bliver krydret med nutidens hverdagspoesi – så gør dig klar til sporskifte undervejs.

Mon ikke en lille ”spindoktor” er ansat i Center for frivilligt arbejde?

**MEDBORGERSKAB PÅ
HVERDAGSLIVETS ARENAER**

OFFICIEL AFSLUTNINGSEVENT FOR
DET EUROPÆISKE FRIVILLIGHEDSÅR 2011 I DANMARK
FRIVILLIGRÅDETS ÅRSMØDE

TORSDAG D. 15. DECEMBER 2011 PÅ LOKOMOTIVVÆRKSTEDET

Den frivillige verden er efterhånden meget afhængig af et stort netværk, hvor man mødes og udveksler erfaringer og som igen (måske) kan være med til at lette adgangen til pulje- og fondsmidler. At opbygge og vedligeholde et netværk er særdeles tidskrævende. I takt med udbygningen af velfærdssamfundet er det frivillige sociale arbejde i stigende grad blevet professionaliseret og varetager driftsopgaver på vegne af stat og kommuner. Til disse driftsopgaver ansættes medarbejdere, det vi kalder ”funktionærfrivillige” til at administrere og facilitere det frivillige arbejde, der så føres ud i livet af de frivillige, der melder sig til de(n) konkrete opgave(r)

Lise From

*I **deh** har vi især beskæftiget os med de forskellige vilkår, der er for store og små organisationer med hensyn til det frivillige arbejde i fremtidens civilsamfund – set ud fra de små organisationers perspektiv. Hidtil har det at være medlem af en forening spillet en central rolle. Men denne form for frivillighed er under pres i hele Europa.*

Lise From, formand for deh, sammen med bestyrelsesmedlem Ulrik Brögger

BAGSMÆKKEN

Af Lise From, formand for deh

EU's Frivillighedsår er med udgangen af 2011 slut. Men **deh** er fortsat på banen i bestræbelserne på at støtte de mest udsatte grupper med at komme videre i livet og være en aktiv del af deres samfund

Man kan spørge, hvad gør **deh** til noget særligt? Er vi *havkatte*, *stifindere*, *nybyggere*? Er vi *gnidningsfrie*? For nu at bruge nogle af de udtryk og roller, der præsenteres i antologien.

Vi er det hele – vi er lidt af *en hybrid*, der ikke kan sættes i bås. Vi er kritiske overfor det etablerede system der med regler gør samfundet ”kasse-tænkende” og dermed også meget ensrettet. Vi er stifindere, der hele tiden søger nye uopvejede veje i det sociale landskab. For på denne måde at gøre samfundet mere rummeligt, dvs. vi ved at dyrke nyt land flytter grænser, så der kan dannes nye fællesskaber.

Det er måske lidt sværere at opfatte os som gnidningsfrie, for vi oplever gang på gang, at de projekter som vi synes kan være med til at opfylde vores målsætning, ikke tilgodeser den herskende projektpolitiske vejruddigt.

Vi har i **deh** i det netop afsluttede EU Frivilligheds år gentagne gange forsøgt at få en debat om de økonomiske problemer, der er i forbindelse med etablering og drift af en forening/NGO. I bedste fald henvises vi til at søge Servicelovens §18-midler eller gøre brug af de for offentlige midler etablerede frivillighedscentre.

Vi vil gerne overholde de regler og bestemmelser, der er grundlaget for disse muligheder, *men vi vil ikke* være med til at opretholde nogle af de kassebestemte mønstre, som vi finder er med til i stigende grad at gøre tilværelsen så vanskelig/umulig for de udsatte grupper, at de ikke har plads i samfundet.

deh

europeanhouse.org

Det Europæiske Hus
Ved Glyptoteket 6, kld.
1575 København V

post@europeanhouse.org
Telefon: 3211 8611
Fax: 5570 2979

CVR nr. 18 27 69 33
Det Europæiske Hus
Uraniavej 5
1878 Frederiksberg C
Giro 424-6608

Det Europæiske Hus
er en humanitær forening,
der arbejder for godt
naboskab og inkludering
af alle mennesker.
Formålet er at støtte
de mest udsatte grupper
med at komme videre i livet
og være en aktiv del
af deres samfund.

socialt ansvar på tværs af grænser